

VREDESSTAD

STADSARCHIEF IEPER

BELEIDSPLAN 2014-2019

WOORD VOORAF

Het stadsarchief Ieper heeft de voorbije beleidsperiode(s) het erfgoedbeleid op de kaart geplaatst. De regionale samenwerking in de breedte met andere erfgoedactoren en de samenwerking in de diepte met de bewoners waren hierbij belangrijke uitgangspunten.

Het stadsarchief Ieper kreeg in 2012 de erkenning van de Vlaamse Overheid als culturele archiefinstelling. Dit beleidsplan is opgemaakt naar aanleiding van de aanvraag voor indeling bij het regionale niveau.

Samenwerking is een van de sterktes in de regio, waar kleinschaligheid en de dunbevolktheid nopen tot de bundeling van krachten, kennis en middelen. Op het vlak van archief- en erfgoedwerking is het stadsarchief Ieper hiervan een schoolvoorbeeld.

Het stadsarchief meent dat de uitvoering van de verschillende basisfuncties verbonden aan een culturele archiefwerking sinds de erkenning nog verder zijn geprofessionaliseerd. De verschillende structurele partnerships en samenwerkingen die zijn uitgebouwd in de regio hebben er voor gezorgd dat het stadsarchief tot een regionaal historisch-genealogisch centrum met een regionale depotfunctie is uitgegroeid.

Een centrale rol in dit verhaal is weggelegd voor de erfgoedgemeenschap. Samen met een brede groep personen en organisaties zet het stadsarchief zich in voor de bewaring en verspreiding van het historisch geheugen van de maatschappij voor toekomstige generaties.

Het beleidsplan bevat een omgevingsanalyse waarbij deze regionale uitstraling van het stadsarchief wordt aangetoond. Op basis van deze verzamelde gegevens en in combinatie met een kritische (zelf)reflectie of SWOT-analyse zijn de nieuwe doelstellingen van het stadsarchief voor de komende beleidsperiode uitgestippeld, met daarbij de missie en visie die als schakel tussen gegevensverzameling en beleidsbepaling dient.

Eva Ryde

Schepen voor archief

DEEL 1: ONZE MISSIE EN VISIE

HET STADSARCHIEF VAN IEPER BEWAART OP EEN KWALITEITSVOLLE MANIER DE GESCHIEDENIS VAN DE INWONERS VAN DE STAD EN DE STREEK ROND IEPER. HET BEWAART HET ARCHIVALISCH ERFGOED DAT OVER HUN FAMILIE EN LEEFOMGEVING GAAT. HET STADSARCHIEF IEPER DOET DIT IN EERSTE INSTANTIE VOOR DE REGIONALE GEMEENSCHAP ZELF MAAR OOK VOOR ELKE GEÏNTERESSEERDE.

BINNEN DE WETTELIJKE GRENZEN VERZEKERT HET STADSARCHIEF DE VRIJE TOEGANG TOT DIT ARCHIVALISCH ERFGOED. HET VERSPREIDT DIT ERFGOED EN DE KENNIS VAN DE GESCHIEDENIS VAN DE STREEK OP EEN ACTIEVE, WETENSCHAPPELIJK VERANTWOORDE MANIER NAAR DE REGIONALE GEMEENSCHAP.

HET STADSARCHIEF KAN DEZE TAAK NIET DOEN ZONDER DE MEDEWERKING VAN DE GEMEENSCHAP WAARVOOR HET WERKT EN REKENT DAAROM OP HUN ACTIEVE PARTICIPATIE. HET STADSARCHIEF WERKT DAARENBOVEN SAMEN MET ALLE ERFGOEDPARTNERS DIE HAAR MISSIE ONDERSCHRIJVEN.

Het stadsarchief bewaart het geheugen van de gemeenschap. De actieve verspreiding van de kennis hiervan, op een creatieve en innoverende wijze verbindt de burger met het cultureel erfgoedgeheugen van de maatschappij waartoe ze behoren. Het draagt op die manier bij tot de identiteits- en gemeenschapsvorming in de streek.

Niet alleen engageert het stadsarchief zich voor de gemeenschap, de gemeenschap wordt ook gestimuleerd om zich in te zetten voor vorming en de bewaring van het cultureel-historisch geheugen van de streek. Dit komt tot uiting via een sterke vrijwilligerswerking en de dynamiek van een brede erfgoedgemeenschap.

Het stadsarchief stimuleert historisch onderzoek en erfgoedbeleving. Het heeft de ambitie om als regionaal historisch en genealogisch centrum uit te groeien tot een knooppunt waar consumenten van het verleden elkaar ontmoeten bij hun onderzoek of beleving van de geschiedenis van de regio.

Ieper en de streek rond Ieper zijn op verschillende vlakken in grote mate getekend door de Eerste Wereldoorlog. Dit geldt voor zowel de inwoners, het landschap als het cultureel patrimonium. Het verlies van het archief van de stad in 1914 vormt een triest dieptepunt in de geschiedenis van erfgoedzorg. Dit heeft diepe sporen achtergelaten en heeft ook sporen definitief uitgewist.

Net omwille van het onomkeerbare verlies van het geschreven geheugen van de maatschappij wordt de bewaring van het resterende archivalisch erfgoed door de gemeenschap als waardevol beschouwd. Samen met de gemeenschap en andere erfgoedpartners zet het stadsarchief zich in voor een goede bewaring van dit historisch maatschappelijk geheugen. Op die manier groeit het stadsarchief uit tot een regionaal archiefdepot voor de streek.

Het stadsarchief opereert daarvoor binnen zijn eigen tijds kader. Het overstijgt het lokale en werkt binnen de grenzen van alle steden en gemeenten die historisch gezien deel uitmaakten van de regio of de Westhoek. De historische affiniteit met zowel de Noord-Franse en West-Vlaamse Westhoek zorgt voor een uitzonderlijke regionale positie van het stadsarchief.

Deze visie komt tot uitdrukking in de verschillende basisfuncties van de culturele archiefinstelling, zoals uit de doelstellingen zal blijken.

DEEL 2: ONZE ORGANISATIE

1. HISTORISCHE TERUGBLIK

De organisatie van het Ieperse stadsarchief gaat terug tot 1819. Op 17 december 1819 benoemt de gemeenteraad de plaatselijke historicus Jean Jacques Lambin als stadsarchivaris. Hij en zijn opvolgers Félix Missiaen (1842-1847), Isidore Diegerick (1847-1885), Jules Cordonnier (1888-1892), Arthur Merghelynck (1892-1896) en Emile De Sagher (1896-1917) bouwen doorheen de negentiende eeuw het stadsarchief verder uit.

Aan de hand van bronnenuitgaven, studies en inventarissen willen ze de rijke archiefcollectie uit de middeleeuwen en de nieuwe tijden bij een breder publiek bekend maken. Isidore Diegerick publiceert een zevendelige *Inventaire analytique et chronologique des chartes et documents appartenant aux archives de la ville d'Ypres* (1853-1868). Arthur Merghelynck verzamelt heel wat genealogische gegevens, nu bewaard in de Koninklijke Bibliotheek in Brussel, die voor de genealoog vandaag de dag nog steeds van onschatbare waarde zijn. Emile De Sagher laat het eerste archiefreglement goedkeuren in 1896. Met zijn *Notice sur les archives communales d'Ypres et documents pour servir à l'histoire de Flandre du XIIIe au XVIe siècle* zet hij de inventarisatie- en bekendmakingspolitiek van het stadsarchief verder.

De relatie tussen het stadsbestuur en De Sagher verloopt evenwel moeilijk. Op 26 september 1914 wordt hij voor twee maanden geschorst. Noch het stadsbestuur, noch de archivaris ondernemen iets om het archief bij het uitbreken van de Eerste Wereldoorlog in veiligheid te brengen. Op 22 november 1914 gaat het archief van de stad, bewaard in de belforttoren in vlammen op. Het oude Ieperse archief wordt in de daarop volgende maanden volledig vernield. Van het oude archief bezit het huidige stadsarchief slechts vijf 18de-eeuwse rekeningen, waarschijnlijk stukken die zich in 1914 niet in de belforttoren bevonden.

Tijdens de oorlog vindt De Sagher een onderkomen in Cayeux-sur-Mer. In opdracht van de stad stelt hij een rapport op over de geldelijke waarde van het verloren archief. Het is op basis van dit rapport dat de stad Ieper op 20 maart 1930 door de Ieperse rechtbank van oorlogsschade een schadevergoeding van maar liefst 448.356 frank krijgt toegewezen. Het vonnis wordt op 13 mei 1931 door het Hof van Beroep in Gent bevestigd. De stad gebruikt het geld echter niet voor de uitbouw van een nieuw archief. Tot 1989 tonen enkel de bibliothecarissen Julien Anthony (1914-1946) en Octaaf Mus (1946-1990) interesse voor historische documenten. Verscheidene archivalia vinden dan ook in de bibliotheek een onderkomen.

In 1989 geeft de stad de aanzet voor een nieuw stadsarchief. Binnen de bibliotheek wordt een aparte afdeling 'familiaal en sociaal archief' opgericht die in 1992 tot een zelfstandig stadsarchief wordt omgevormd. Kern van dit nieuwe archief vormen de vanuit de bibliotheek overgebrachte documenten, de archieven van de stad Ieper vanaf 1919, de archieven van de deelgemeenten en het archief van de kasselrij Ieper dat door het Algemeen Rijksarchief voor 30 jaar in bewaring is gegeven. Dit archief vindt een onderkomen in de Lange Meersstraat. Sedert 1993 is er opnieuw een volwaardige stadsarchivaris in dienst die in 2004 versterking krijgt van een archivaris verantwoordelijk voor de dynamische en semi-statische archieven. Na een schitterende 19de eeuw en een dramatische 20ste eeuw belooft de 21ste eeuw voor het Ieperse archief opnieuw een periode van hoogconjunctuur te worden.

Al gauw raakt het gebouw in de Lange Meersstraat te klein. Plaatsgebrek in de magazijnen zorgt ervoor dat de diensten zelf moeten instaan voor de bewaring van hun administratie. Bovendien is het gebouw verouderd en is het geen ideaal onderkomen voor bewaring van documenten. In 2004 start de stad de onderhandelingen voor een nieuwe locatie op de voormalige Picanolsite. In juni 2009 is het zover. Het Ieperse stadsarchief verhuist samen met de bibliotheek naar de Weverijstraat. Op alle vlakken is dit een verbetering: zes ruime magazijnen voorzien van een goed klimaat- en vochtigheidsregelingssysteem, een ruime leeszaal, aansluitingen voor laptops, publieke pc's, enz.

2. ORGANISATIESTRUCTUUR

Het stadsarchief van Ieper is een organisatieonderdeel van de stad Ieper. Voor beleidskeuzes en beleidsdossiers zijn de gemeenteraad en het schepencollege verantwoordelijk.

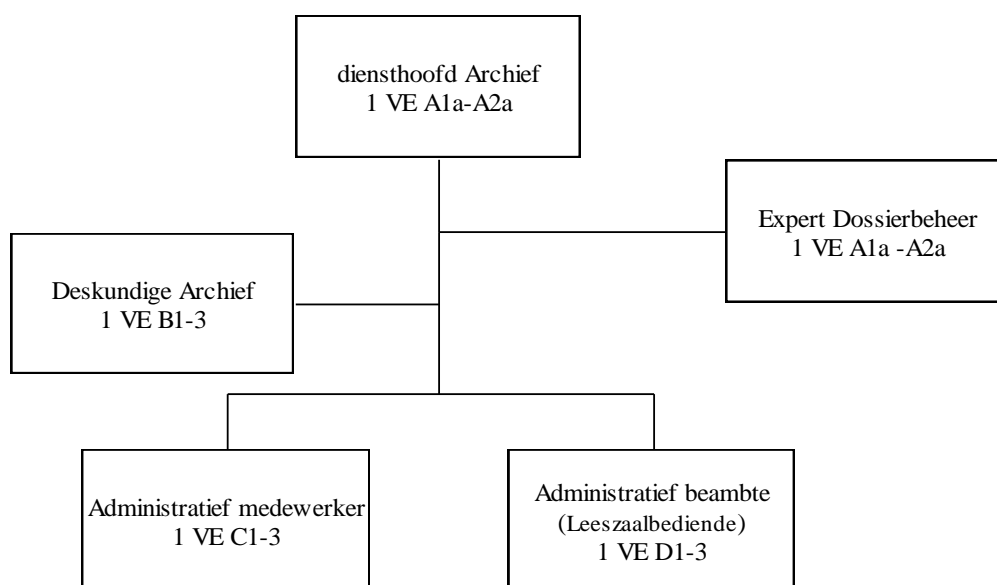
Hiervoor laat de gemeenteraad zich bijstaan door een adviesorgaan, de archiefcommissie. Deze heeft tot doel het promoten en begeleiden van de archiefwerking. Ze vergadert doorgaans tweemaal per

jaar en bestaat uit professionele actoren uit het erfgoedveld, historisch geïnteresseerden en een politieke vertegenwoordiging uit de gemeenteraad.

Het stadsarchief is binnen de stadsorganisatie ondergebracht onder de afdeling Vrije Tijd en Ontwikkeling. De cultuurbeleidscoördinator van de stad is verantwoordelijk voor de algemene coördinatie van de verschillende stadsdiensten – bibliotheek, stadsarchief, dé Academie, toerisme, stedelijke musea, jeugd, cultuurcentrum, sport en vrede & ontwikkeling - die onder deze afdeling vallen. Op dit afdelingsniveau wordt er twee keer per jaar een koepeloverleg georganiseerd met de respectievelijke leidinggevenden. Als afdelingsverantwoordelijke leidt de cultuurbeleidscoördinator dit overleg en behartigt hij de belangen van de afdeling binnen het managementteam.

3. ONZE MIDDELEN

PERSONEELSMIDDELEN

Het stadsarchief beschikt over vijf personeelsleden. Het organogram met functiebeschrijvingen is goedgekeurd op 6 september 2004. De stadsarchivaris is het diensthoofd en hoofdverantwoordelijke voor de culturele werking van het archief. Hij wordt bijgestaan door de expert dossierbeheer die de hoofdverantwoordelijke is voor de bestuurlijk-administratieve werking. De deskundige archief ondersteunt de archivaris bij de culturele werking en is verantwoordelijk voor de publieksgerichte en educatieve acties. De administratieve medewerkers staan in voor de dienstverlening in de leeszaal en beheer van de archieven.

Tijdens de zomermaanden worden jobstudenten ingeschakeld voor verdere ondersteuning van het beheer van de archieven (magazijnbeheer, inventarisatie, digitalisering, enz.). In de wintermaanden is er soms door weerverlet personeelsinzet mogelijk van andere stedelijke diensten zoals de technische dienst of groendienst.

Elk personeelslid krijgt interne opleidingen en ook de mogelijkheid om bijscholingscursussen, studiedagen, workshops, e.d. te volgen.

FINANCIËLE MIDDELEN

Sinds 1 januari 2013 heeft de stad Ieper de nieuwe beleids- en beheerscyclus geïmplementeerd. Dit bemoeilijkt een vergelijking tegenover de vorige jaren. Het exploitatiebudget is tussen 2007 en 2012 met 44% gestegen. Ook de investeringsbudgetten zijn de voorbije jaren opgetrokken omwille van stijgende veilingprijzen en een groeiende inspanning op het vlak van digitalisering.

Het gemiddeld jaarbudget voor de komende beleidsperiode bedraagt 721.146 EUR (meerjarenplanning 2014-2019). Dit jaarbudget is als volgt verdeeld over de volgende actieplannen/acties:

- 544.496 EUR voor beheer en werking, voornamelijk voor personeel en infrastructuur
- 83.500 EUR voor collectieverwerving van archief en de wetenschappelijke bibliotheek
- 77.150 EUR voor beheer van archieven, zoals digitalisering, restauratie, inventarisatie, enz.
- 16.000 EUR voor publieksgerichte activiteiten

Van deze budgetposten zijn de budgetten voor aankopen van archief (45.000 EUR) en digitalisering of restauratie van archief (20.000 EUR) investeringsbudgetten.

INFRASTRUCTUUR

Het stadsarchief is samen met de bibliotheek en dé Academie gevestigd in de Neerstad. Deze site ligt op de terreinen van de voormalige Picanolfabriek aan de Polenlaan waar de stad Ieper samen met een privé-partner een reconversieproject realiseerde. Het PPS-project vormde de hefboom en de motor voor de ontwikkeling van de zone, die op die manier een volwaardig deel van het stadscentrum werd. Het project besteedde maximale aandacht aan een evenwichtige integratie van de Picanosite (zowel de historische als de emotionele waarde), de herwaardering van de leefomgeving en de heraanleg van het openbaar domein. De Neerstadsite was in 2009 laureaat van de Prijs van de Bouwheer van de Vlaamse Bouwmeester binnen de categorie "herbestemming".

De publieksruimtes omvatten

- Leeszaal: 136,02 m²
- Alfa- en Omegazaal (polyvalente ruimte, o.a. voor tentoonstellingen): 123 m²
- Inkomruimte: 75,67 m²
- Sanitaire ruimtes en vestiaire: 30,95 m²

De backofficeruimtes omvatten

- Bureelruimtes: 67,7 m²
- Ontvangstruimte archieven: 27,2 m²
- Behandelingsruimte: 15,33 m²
- Archieftruimte 1: 60,02 m²
- Archieftruimte 2: 128 m²
- Archieftruimte 3: 132 m²
- Archieftruimte 5: 134 m²
- Archieftruimte 6: 163,96 m²
- Archieftruimte 7: 160 m²

De totale capaciteit van de compactusrekken in de archiefruimtes en de leeszaal van het stadsarchief bedraagt 6,342 strekkende kilometer. Archieftruimte 4 is in gebruik door de openbare bibliotheek en is in dit cijfer niet meegerekend. Archieftruimte 7 wordt gebruikt als bewaarplaats voor plannen en grote archiefstukken en beschikt niet over compactusrekken.

DEEL 3: ONZE TAKEN

1. COLLECTIEVORMING - VERZAMELFUNCTIE

GESCHIEDENIS VAN ONZE COLLECTIE

Het stadsarchief staat primair in voor het beheer van het archief van de stad Ieper. Het historisch archief van de stad Ieper is tijdens de Eerste Wereldoorlog volledig verloren gegaan.

De kern van de collectie bestond oorspronkelijk uit de registers burgerlijke stand van de stad Ieper die voor genealogisch onderzoek van onschatbare waarde zijn. Het stadsarchief kreeg een belangrijke impuls van het Rijksarchief door de bewaargeving van het archief van de kasselrij Ieper. De kasselrij is een regionale instelling van de 14de-18de eeuw met financiële, juridische en administratieve taken. Het territorium strekt zich uit van van Wijtschate tot Oekene en van Gits tot Frélinghien.

Het archief van stad vanaf 1919 wordt systematisch bijgehouden via de bestuurlijk-administratieve werking van het stadsarchief.

COLLECTIE

De totale collectie van het stadsarchief is uiteenlopend. Enkele cijfers:

- 38.152 stukken cultureel archief
- 58.169 stukken administratief archief
- 57.560 foto's, affiches, postkaarten, enz.
- 14.073 monografieën over de geschiedenis van de stad en streek
- 5.421 jaargangen van verschillende tijdschriften
- 256 thesissen
- 3.566 oude drukken

Archieven

De archieven bewaard in het stadsarchief beslaan een werkingsgebied dat veelal het lokale overstijgt.

- Stad- en gemeentearchieven van Ieper en deelgemeenten
- Kasselrijarchief: duidelijk regionaal belang. Voor historisch onderzoek van de streek rond Ieper de belangrijkste archiefbron
- OCMW-archief: door het rurale karakter van de streek en de professionaliteit van de sociale voorzieningen van de voorgangers van het OCMW heeft dit archief een regionaal belang. Ook het patrimoniumbeheer van het OCMW overstijgt het puur lokale
- Persoons- en familiearchieven: voornamelijk schenkingen en bewaargevingen. De meeste van deze archieven hebben een regionaal belang, waaronder het familiearchief de Navigheer (Heuvelland) en de fotoarchieven van Dehaeck (Roesbrugge-Haringe - Ieper), Bossaert (regionaal correspondent diverse kranten), enz.
- Archief arrondissementscommissariaat: militieregisters van de regio rond Ieper
- Bedrijfs- en verenigingsarchief, waaronder het archief van het Geschiedkundig Museum van Mesen
- Politieke archieven: ook deze hebben een belangrijk regionaal belang (het voormalig kiesarrondissement Ieper)
- Archieven kerkfabrieken

Collecties

De collecties hebben doorgaans een bovenlokaal karakter. Naast stukken van Ieper bestaan deze collecties voor een groot deel uit stukken die betrekking hebben op de ganse zuidelijke Westhoek

- Kranten
- Fototheek
- Kaarten en plannen
- Affiches
- Postkaarten
- Bidprentjes
- Rouwbrieven
- Verkiezingsdrukwerk
- Kiezerslijsten

Genealogische bronnen

De genealogische bronnen zijn regionaal uitgebouwd. Naast de registers van de burgerlijke stand van de stad Ieper zijn er in de leeszaal kopieën van de registers van de burgerlijke stand beschikbaar van

- Heuvelland
- Langemark-Poelkapelle
- Zonnebeke
- Mesen
- Vleteren

Wetenschappelijke bibliotheek

Het stadsarchief legt een uitgebreide en bijzonder brede wetenschappelijke bibliotheek aan. De publicaties hebben betrekking op de geschiedenis van de zuidelijke Westhoek, Frans-Vlaanderen, rechtsgeschiedenis, vestingbouwkunde, Jansenisme en een uitzonderlijke collectie Duitse regimentsgeschiedenissen, die allen samen een bijzonder gedetailleerd beeld geven van de geschiedenis van de stad en de streek rond Ieper.

Voorts wordt over dezelfde thema's een ruime collectie oude drukken bewaard.

Schaduwarchief

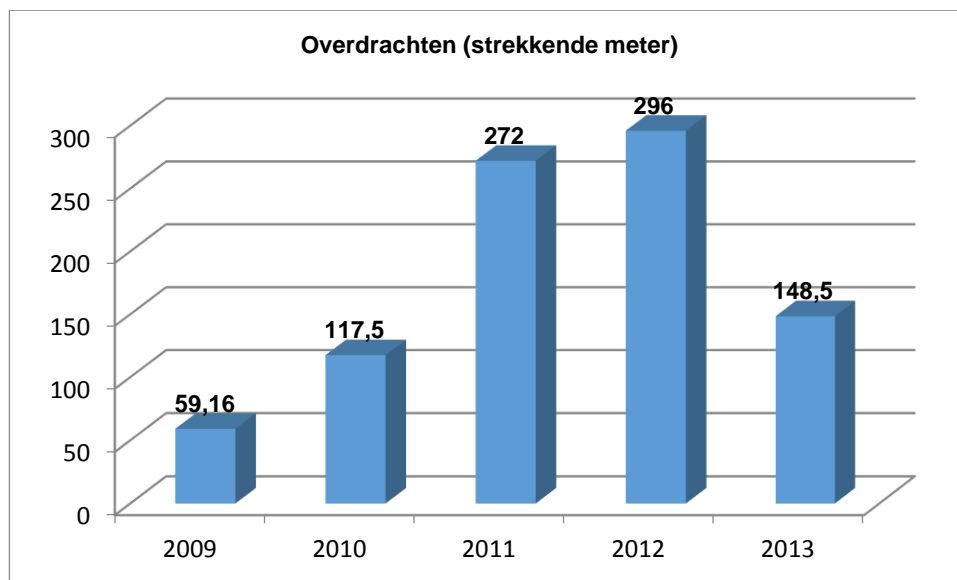
Bronnen betreffende de geschiedenis van Ieper of de streek die in andere archief- of bewaarinstellingen worden bewaard, worden via kopieën aangeboden in de leeszaal. De volgende bronnen zijn in kopie beschikbaar in het stadsarchief:

- Fonds Merghelynck – Koninklijke Bibliotheek
- Archief van de rechtbank van oorlogsschade – Rijksarchief Brugge
- Stadsrekeningen ancien régime – Algemeen Rijksarchief

COLLECTIEVORMING

Overdrachten

De kerncollectie wordt in eerste instantie aangevuld met de overdrachten vanuit de stads- en OCMW-diensten. Jaarlijks verwerkt het stadsarchief enkele honderden meter administratief archief.

Aankopen

De collectie breidt zich jaarlijks uit met doelgerichte aankopen. Dit betekent dat het stadsarchief zowel aankoopt in functie van de komende tentoonstellingen als inspeelt op de mogelijkheden die zich aandienen. Daarenboven heeft het aankoopbeleid een duidelijk regionaal karakter (zie regionale positionering stadsarchief). Een groot deel van het budget wordt besteed aan archief en collecties die niet-Iepers zijn maar op de streek rond Ieper betrekking hebben.

Voor aankopen en voor de uitbreiding van de collectie worden jaarlijks in de budgetten drie aparte bedragen ingeschreven (cfr. Meerjarenbegroting: 45.000 EUR, 36.000 EUR & 2.500 EUR).

Schenken en bewaargevingen

Dankzij een doorgedreven publiekswerking en een uitgekiende promotie en communicatie krijgt het stadsarchief zeer vaak de vraag om archief in de collectie op te nemen. Vaak zijn deze het gevolg van een rondleiding of tentoonstelling. De professionele infrastructuur en werking zet personen en verenigingen aan om hun archief te schenken of in bewaring te geven in het stadsarchief. Aard, omvang en waarde van deze schenkingen en bewaargevingen variëren sterk. We vermelden o.a. de volgende categorieën:

- Kerkfabrieken
- Persfotografen
- Socio-culturele verenigingen
- Sportverenigingen
- Scholen
- Politici

Daarnaast zijn er een aantal structurele samenwerkingen met gemeenten in de regio Ieper (zie depotbeleid).

Selectie en waardering

Het afstotingsbeleid situeert zich in eerste instantie voornamelijk binnen de sfeer van de bestuurlijke werking van het stadsarchief. Hiervoor worden de selectierichtlijnen van het Rijksarchief en de VVBAD gehanteerd.

Voor de culturele werking van het archief worden andere selectiecriteria gehanteerd. Zowel inhoud, vorm als uniciteit van de aangeboden stukken worden beoordeeld. Stukken met betrekking tot de Eerste Wereldoorlog worden nooit aanvaard: schenkers worden systematisch doorverwezen naar het kenniscentrum van het In Flanders Fields Museum. Personen met een schenking die niet in het collectieprofiel past of waarvoor het stadsarchief onvoldoende is uitgerust om ze op een passende wijze te bewaren, worden doorverwezen naar een andere bewaarinstelling.

Dubbels uit collecties zoals rouwbrieven worden geruild met andere verenigingen zoals o.a. de regionale afdeling van Familiekunde Vlaanderen. Omgekeerd wordt bij de afvoer uit de collectie van de openbare bibliotheek nagegaan welke werken er in de collectie van het stadsarchief kunnen worden opgenomen.

COLLECTIEMOBILITEIT

In het kader van tijdelijke tentoonstellingen zijn bruiklenen mogelijk. Het aanleveren van digitale kopieën om op te nemen in de gedrukte panelen is een werkwijze die de laatste jaren aan populariteit heeft gewonnen.

In de toekomst kan de collectie op een permanente manier worden tentoongesteld in het nieuw stadsmuseum.

2. INVENTARISATIE

Voor de collectieregistratie gebruikt het stadsarchief twee systemen: Adlib voor archiefstukken en Vubissm@rt voor boeken en tijdschriften.

ADLIB

Van de collectie bijeengebracht tot 2010 bezit het stadsarchief een inventaris opgemaakt in de gekende kantoorsoftwarepakketten. Deze manier van werken voldeed anno 2010 niet meer aan noden van het publiek. In samenwerking met de stedelijke musea is het stadsarchief toen overgestapt naar registratie in het commercieel softwarepakket Adlib. Bovendien stelde dit pakket het stadsarchief in staat om de beschrijvingen of het register via het internet ter beschikking te stellen aan de gebruikers. De oude inventarissen werden allemaal geïmporteerd binnen Adlib. Sinds 2010 registreert het stadsarchief alle historisch-culturele archieven in dit systeem, zonder de bestuurlijke archieven.

Sedert 2012 is het stadsarchief samen met de stedelijke musea aangesloten bij het project Erfgoedinzicht van de provincie West-Vlaanderen. Erfgoedinzicht is één van de instrumenten van de interprovinciale depotwerking, naast het beheersysteem voor de veilige opslag van erfgoed gerelateerde bestanden en de centrale databank met gebruiksvriendelijke invoermodules voor de

gestandaardiseerde beschrijving en het optimaal beheer van erfgoedcollecties. Samen met de stedelijke musea is het stadsarchief één van de actiefste gebruikers van deze centrale databank.

De inventarisatie of registratie gebeurt zeer gedetailleerd, conform de richtlijnen van de depotconsulente registratie van de provincie. De vereiste elementen die worden gehanteerd zijn instellingsnaam, objectnummer, objectnaam, titel, korte beschrijving, vervaardiger, datering en materialen. Naast de registratie wordt het gedigitaliseerde stuk ook binnen Adlib beheerd. Op dit ogenblik zijn 9.840 items volledig geregistreerd en gedigitaliseerd. De volledige catalogus is via collectie.ieper.be raadpleegbaar.

Er zijn 87.391 stukken geregistreerd. Circa 90% van de collectie (met uitzondering van het bestuurlijk-administratief archief) is geregistreerd in Adlib.

VUBISSM@RT

Het stadsarchief gebruikt Vubissm@rt voor het registreren van boeken en tijdschriften. Het is samen met de stedelijke musea via de openbare bibliotheek aangesloten bij WINOB. Het stadsarchief staat in de registratie van de wetenschappelijke bibliotheek al zeer ver. Alle boeken zijn ingevoerd en nieuwe publicaties worden snel toegevoegd. Ook de tijdschriftenreeksen zijn voor het grootste gedeelte reeds geregistreerd. De catalogus is raadpleegbaar via ieper.bibliotheek.be.

3. BEHOUD- EN BEHEERFUNCTIE

DEPOTBELEID

Stad Ieper, het intergemeentelijk samenwerkingsverband CO7 (Archeo7 en Erfgoedcel CO7) en de Provincie West-Vlaanderen willen in de komende jaren een depotwerking opzetten voor de zuidelijke Westhoek. Hiervoor zijn de drie partners in september 2012 overgegaan tot de aanwerving van twee extra personeelsleden. Bij de uitwerking van de regionale werking van dit depot is er bewust gekozen om geen archieven en aanverwante documentaire bestanden op te nemen. Hiervoor is er een rol weggelegd voor het stadsarchief Ieper.

Het stadsarchief heeft dit reeds op een structurele wijze uitgebouwd met een aantal instellingen binnen de regio Ieper:

- sinds 2011 is er een samenwerkingsovereenkomst met de gemeente Heuvelland betreffende de bewaring van hun historisch archief. Er werd tevens samengewerkt bij de aankoop van het archief van de heren van Kemmel (archief de Navigheer, 1550-1850);
- de archief- en documentatiecollectie van het Geschiedkundig Museum van Mesen wordt voor onbepaalde duur in het stadsarchief bewaard.

Het depotbeleid overstijgt zelfs het regionale karakter. Door de professionele bewaarinfrastructuur hebben een aantal steden hun historisch archief tijdelijk gedeponerd in het stadsarchief:

- het historisch archief van de stad Diksmuide wordt in het stadsarchief bewaard gedurende de verbouwingswerkzaamheden van het stadhuis,
- het historisch archief van de centrumstad Roeselare zal binnenkort in het stadsarchief voor een onbepaalde duur bewaard worden.

PASSIEVE CONSERVERING

De toestand van de collectie is over het algemeen zeer goed tot uitstekend.

De collectie wordt bewaard in 6 archief ruimtes in de Neerstad site. Het stadsarchief beschikt over 6,4 strekkende kilometer rekruimte. Hier worden de temperatuur en luchtvochtigheid constant op peil gehouden (T 18° en RV 55%). Dit wordt gemonitord met 3 dataloggers. Vijf van de zes archief ruimtes beschikken over een luchtsas en er is geen lichtinval mogelijk in de depots.

Er is een quarantaineruimte voor de collectieaanwinsten die zich zo kunnen aanpassen aan de klimaatomstandigheden binnen het archiefgebouw. Eventuele schimmels en insecten worden op die manier gedetecteerd.

ACTIEVE CONSERVERING

Het stadsarchief zet stevig in op actieve conservering om de excellente toestand van de collectie te behouden. Terugkerende initiatieven zijn:

- de aankoop van zuurvrij (en behoorlijk duur) materiaal voor het bewaren van tekeningen, grafiek enz.: dozen, opberghoezen, enz.
- de aankoop van zuurvrij opbergmateriaal voor de uitgebreide collectie glasnegatieven en originele foto's (zuurvrije fourflaps en bijpassende doosjes)

- de sterk groeiende collectie kranten en tijdschriften wordt in zuurvrije dozen bewaard
- voor het bewaren van de kaartencollecties wordt polyester film ingezet

De collectie wordt ook zoveel mogelijk digitaal ter beschikking gesteld zodat originelen zo weinig mogelijk gemanipuleerd moeten worden. Een voorbeeld is de waardevolle collectie kaarten en plannen. Alle kaarten werden gedigitaliseerd en vervolgens via de computers in de leeszaal ter beschikking gesteld van de gebruiker.

DIGITALISERING

Het stadsarchief beschikt zelf over digitaliseringsapparatuur. Deze worden in grote mate gedeeld met de andere stadsdiensten, waaronder de stedelijke musea. De belangrijkste toestellen zijn

- Boekscanner Zeutschel OS 10000
- Plannescanner Océ CS 4236
- 2 scanners Epson GT 15000
- Negatievenscanner Microtek Scanmaker 9800 XL Plus
- Microfilmlezer-scanner Minolta SL 1000

Met medewerking van vrijwilligers is reeds een substantieel deel van de collecties gedigitaliseerd (genealogische bronnen, beeldmateriaal, kaartmateriaal, enz.). Voor uitzonderlijke formaten waarvoor we zelf niet over geschikte apparatuur beschikken wordt een beroep gedaan op gespecialiseerde, professionele firma's.

De digitale kopieën worden op een duurzame manier bewaard binnen het Digital Asset Managementsysteem van Picturae, een service die wordt aangeboden door de Provincie West-Vlaanderen.

Onder andere de krantencollectie is i.s.m. de Ieperse erfgoedcel in 2005 gedigitaliseerd. Dit project wordt binnen de erfgoedcel CO7 verder gezet. De krantencollectie van het stadsarchief Poperinge is eveneens opgenomen in dit project. De gedigitaliseerde kranten zijn te raadplegen via www.historischekranten.be.

CONSERVATIE EN RESTAURATIE

Er zijn in het verleden verschillende restauraties uitgevoerd. De voorbije jaren werden de volgende restauratieopdrachten uitgevoerd:

- Restauratie en conservatie van 150 oorkonden (vlakken, desinfecteren, droogreinigen, restauratie scheurtjes, verpakking in speciale hoezen in polyester film, enz.) - 2008
- Restauratie van een tweetal registers (vlakken, droogreinigen, aanstukken van lacunes met soortgelijk papier, opnieuw samenstellen boekblok, enz.) - 2010
- Restauratie en conservatie bevolkingsregisters (vlakken, aanstukken van lacunes met soortgelijk papier, enz.) - 2013

De laatste twee opdrachten werden telkens uitgevoerd door een Iepers restauratieatelier.

BEVEILIGING

Het stadsarchief beschikt in alle ruimtes over een inbraakalarm. De archiefruimtes zijn niet toegankelijk voor het publiek.

Het stadsarchief beschikt over een brandalarm en nodige blusapparaten. De Ieperse brandweer staat in voor de jaarlijkse controles. Nieuwe evacuatieplannen en -bewegwijzering werden aangebracht. Nooduitgangen zijn ingericht en er is noodverlichting.

De archieven en collecties in de archiefmagazijnen zijn verzekerd.

ONDERHOUD

De schoonmaak van het gebouw wordt aan een externe firma uitbesteed. Zij staan in voor het poetsen van de publieksruimtes en een regelmatig onderhoud van de magazijnruimtes.

4. ONDERZOEKSFUNCTIE

PUBLICATIES

Het stadsarchief publiceerde in eigen beheer een heemkundige en genealogische reeks. Voornamelijk de genealogische reeks betreffende de poorters en bevolking van de streek rond Ieper wordt veel geraadpleegd.

- 'Ieperse Historische Studies', (12 titels) en

- 'Poorters en bevolking' (70 titels).

In samenwerking met diverse actoren zijn er verschillende onderzoeken uitgevoerd en gepubliceerd:

- Picanol. Meer dan weefmachines i.s.m. Picanol Group – 2011
- Bouwen aan wederopbouw 1914-1950: architectuur in de Westhoek i.s.m. erfgoedcel – 2009
- Ieper à la Carte: de Ieperse vestingen in kaart gebracht i.s.m. erfgoedcel - 2006

Daarnaast worden van alle tentoonstellingen catalogi gepubliceerd en gratis verspreid

- Draait de commerce? - 2013
- Ieper en de Frans-Belgische grens (17de-18de eeuw). - 2013
- Ieper in kant – 2012
- Op 't Perron – 2011
- Door de oorlog getekend - 2010

LEZINGEN

Het stadsarchief organiseert op regelmatige basis lezingen van onderzoeken over verschillende aspecten van de geschiedenis van Ieper en de streek rond Ieper. De laatste in de rij waren

- Het strafrecht in de kasselrij Ieper in de 18de eeuw door Kaat Capelle - 2014
- Archeologie in Ieper door Jan Decorte – 2012
- Van FC Brugge tot Club Brugge KV (1891-2010) door prof. dr. Dries Vanysacker - 2011
- De jacht op de flaminganten en het uur van de vergelding (1917-1919) door prof. dr. Jos Monballyu – 2011
- Land van schroot en knoken door John Desreumaux - 2011

Bij gelegenheid worden er wetenschappelijke congressen georganiseerd of is het stadsarchief gastheer van archivalische studiedagen.

- West-Vlaams Archievenplatform - 2014
- De Frans-Belgische grens in het ancien régime. Studiedag naar aanleiding van 300 jaar vrede van Utrecht en Rastatt (2013) i.s.m. stadsarchief Duinkerke (FR) en Instituut voor Rechtsgeschiedenis (UGent) - 2013
- 25ste Zeeuws-Vlaamse Archivarissendag - 2008

STUDENTEN

In de leeszaal worden regelmatig studenten (niet noodzakelijk geschiedenisstudenten) ontvangen. Via de Universiteit Gent worden er eveneens op een actieve manier regionale onderzoeksprojecten voorgesteld.

Het leeszaalreglement verzoekt lezers die een publicatie laten verschijnen waarvoor gebruik is gemaakt van informatie die berust in het stadsarchief, één exemplaar van deze publicatie aan de archiefdienst te schenken. Zo worden bijvoorbeeld ca. 150 thesissen in de leeszaal ter beschikking gesteld van de bezoekers.

ARCHIVISTIEK

Er wordt door personeelsleden actief deelgenomen aan verschillende colloquia met betrekking tot archivaliek. De laatste colloquia waar het stadsarchief een lezing verzorgde waren

- Consultatiemoment Digitaal Archief Vlaanderen. Leuven, 21 november 2013
- Brabantse Archivarissendag. Mechelen, 3 oktober 2013
- Offene Archive? Archive 2.0 im deutschen Sprachraum (und im europäischen Kontext). Speyer (DE), 22-23 november 2012
- Colloque de la section Archives communales et intercommunales. Béthune (FR), 2-4 oktober 2012
- Technical and field related problems of traditional and electronic archiving. Radenci (SK), 28-30 maart 2012

Daarnaast worden er archivalische bijdragen verzorgd door het stadsarchief Ieper. De voorbije jaren werden o.a. de volgende bijdragen gepubliceerd:

- VERMOTE J., VERVAET T., Archief zkt. Publiek. Gebruik van facebook in archiefinstellingen. In: META, 2014 (2), pg. 19-23.
- RYCKEBUSCH O., OPSOMMER R., Les archives d'Ypres et le projet 1713-2013. In: La gazette des archives, 2014 (232), pg. 237-248.
- BANKOFFSKY V., DEHUISSER A., VERMOTE J., e.a., Een archiefbeheerssysteem: is het eindelijk zover? In: META, 2014 (1), pg. 13-17.

- VERMOTE J., Verluchte genealogieën van Jules Cordonnier geschonken aan Iepers Stadsarchief. In: Biekorf, 2013 (3), pg. 324-328.
- OPSOMMER R., The town archives of Ieper: 'past and present'. In: Technical and field related problems of traditional and electronic archiving. 2012, pg. 55-72.
- VERMOTE J., Leeszaalwerking. In: Wie klasseert die vindt, 2012.

Het personeel van het stadsarchief doceert onder andere de vakken publiekswerking en informatietechnologie aan het VSPW en het vak rechtsgeschiedenis aan de Universiteit Gent.

SAMENWERKING

Voor de onderzoeksfunctie is er een structurele samenwerking met Westhoek vzw, Kring voor geschiedenis en familiekunde in de Vlaamse en Franse Westhoek. Het tijdschrift Westhoek werd in 1985 opgericht om de vorsers die in deze streek onderzoek doen bij te staan. Het wordt sinds 2008 twee maal per jaar gepubliceerd, in halfjaarlijkse afleveringen.

Het stadsarchief heeft een samenwerkingsovereenkomst onderschreven met Westhoek vzw. Elke twee jaar publiceert Westhoek vzw een nummer met uitsluitend bijdragen over verschillende aspecten van de geschiedenis van Ieper of kasselrij. In return wordt Westhoek vzw door het stadsarchief financieel ondersteund.

5. PUBLIEKSGERICHTE FUNCTIE

LEESZAAL

De leeszaal van het stadsarchief is zonder afspraak toegankelijk. De openingsuren zijn

- Dinsdag-donderdag: 13u30-18u00
- Vrijdag: 9u00-12u00 & 13u30-18u00
- Zaterdag: 9u00-12u00

Tijdens deze openingsuren is er altijd een medewerker van het stadsarchief aanwezig voor onthaal, begeleiding, toezicht, enz.

Per 1 januari 2014 is een nieuw tarievenreglement van kracht waardoor de lidgelden van de openbare bibliotheek en het stadsarchief zijn gelijkgeschakeld. Het lidgeld bedraagt 5 EUR en geeft toegang tot beide instellingen.

Het reproduceren van archiefstukken met eigen scanapparatuur is vrij en gratis. Bij gebruik van apparatuur van het stadsarchief wordt 40 eurocent per scan aangerekend. Hiervoor zijn de microfilmlezer-scanner, negatievenscanner en een gewone scanner in de leeszaal geplaatst. Daarnaast kan de archiefgebruiker beschikken over 5 publiekscomputers.

Daarnaast behandelen we ook een groot aantal genealogische vragen. Het betreft hierbij personen die omwille van de afstand de verplaatsing naar Ieper niet kunnen of willen maken.

DIGITALE DIENSTVERLENING

In de toekomst verwachten we een verdere overgang van fysiek leeszaalbezoek naar digitale raadpleging van de bestanden. Reeds nu is het mogelijk om een groot deel van de collectie via het internet te consulteren.

Via verschillende kanalen zijn er (deel)collecties, archieven en catalogi beschikbaar gemaakt. Dit zijn onder andere:

- Collectie.ieper.be: inventarissen van de archieven en catalogi van de collecties
- Erfgoedinzicht.be: digitale raadpleging van verschillende (deel)collecties
- Historischekranten.be: digitale raadpleging van de volledige krantencollectie tot en met 1953 (periode 1940-1953 is enkel via de publiekscomputers in de leeszaal raadpleegbaar). Partners: CO7 en stadsarchief Poperinge
- Ieper.bibliotheek.be: catalogus van de wetenschappelijke bibliotheek

TENTOONSTELLINGEN

Jaarlijks organiseert het stadsarchief minimum één tijdelijke tentoonstelling. Waar mogelijk wordt er samengewerkt met andere erfgoedpartners. Voor de logistieke uitwerking beschikken we over 15 tentoonstellingskasten en een polyvalente ruimte. Deze ruimte is altijd toegankelijk tijdens de openingsuren van de openbare bibliotheek (maandag-vrijdag 10u-12u; 13u-19u; zaterdag 9u-12u). De voorbije tentoonstellingen waren:

- Ieper en de Frans-Belgische grens (17de-18de eeuw). 300 jaar vredesverdragen van Utrecht en Rastatt i.s.m. stadsarchief Duinkerke (FR) & Instituut voor Rechtsgeschiedenis (UGent) – 2013
- Door de oorlog getekend i.s.m. Centrum Vlaamse Architectuurarchieven - 2010
- 50 jaar toerisme – 2008
- Vauban en de Ieperse Vestingen – 2007

Voor en samen met de openbare bibliotheek wordt aan de uitbreiding van de traditionele bibliotheekfuncties met belevenissen gewerkt (belevensbibliotheek). De meerwaarde van het stadsarchief ligt vooral bij de uitbouw van de esthetische belevenissen zoals kleine tentoonstellingen (en rondleidingen).

- Cinema Nostalgie - 2013
- Tinnen en koperen speelgoed – 2013
- 150 jaar Oude Vaart – 2013
- Ieper in Kant – 2012
- 50 jaar SABK – 2012

Tweejaarlijks wordt in samenwerking met het Cultuurcentrum en de openbare bibliotheek een tentoonstelling georganiseerd in de reeks Ieper in Stukken. De voorbije tentoonstellingen in deze reeks waren

- Draait de Commerce? – 2013
- Op 't Perron. Trein en tram in Ieper – 2011
- In Yper ghedruckt – 2009
- Tussen sport en pint - 2007

In de leeszaal worden recente aanwinsten tentoongesteld. Daarnaast wordt er ook een archief in de kijker geplaatst (fotograaf Antoon Vermast, commissie burgerlijke godshuizen, enz.).

Aan de druk bezochte gemeenschappelijke ingang met de openbare bibliotheek staat een erfgoedhalte. Deze halte maakte deel uit van het project (2006-2009) van de vroegere erfgoedcel Ieper waarbij een mobiele tentoonstellingsmodule telkens verhuisde om onroerend erfgoed in de kijker plaatsen. Deze erfgoedhalte verhuist niet meer maar wordt regelmatig voorzien van nieuwe inhoud. Onderwerpen die de revue al zijn gepasseerd:

- Frans-Belgische grens
- archeologische Ieperse vondsten
- Ieperse Heraldiek
- Constant Vansteenkiste
- Cinemaverleden in Ieper

Het stadsarchief is ook het aanspreekpunt voor de toeristische diensten voor de toelichting van de geschiedenis van stad en streek. Zo stond het stadsarchief in 2013 in voor de opmaak van de permanente tentoonstellingspanelen van het onthaalcentrum voor de Ieperse vestingen in de Kazematten.

Sinds 2011 is er extra aandacht voor de educatieve werking. Een regentaatsstudente werkte hiervoor een eerste educatief pakket uit en er werd samengewerkt met een leerkracht die de opleiding erfgoededucatie aan de KATHO volgde.

COMMUNICATIE EN PROMOTIE

Het stadsarchief communiceert via verschillende kanalen met het publiek

- Stedelijke publicatiekanalen (Iedereen Ieper, persoverleg, enz.)
- Elektronische nieuwsbrief (450 correspondenten)
- Sociale media zoals facebook.com/stadsarchief.ieper en @archiefieper

Het stadsarchief ontving van de Bibliotheekschool een Bib Web Award in de categorie 'Iedereen Bevriend' voor het gebruik van Facebook.

Er zijn tevens enkele gadgets van het stadsarchief beschikbaar, zoals postkaarten, boekentassen, potloden, enz.

6. SAMENWERKING EN NETWERKING

SAMENWERKING

De inzet van de vrijwilligers bij de dagelijkse werking van het stadsarchief is van onschatbare waarde. Een ploeg van zowat 10 vaste vrijwilligers verricht momenteel op regelmatige tijdstippen diverse taken: digitaliseren, inventariseren, conserveren en projectmatig meewerken aan o.m. tijdelijke tentoonstellingen. Alle vrijwilligers worden uitgenodigd op openingen van tentoonstellingen of lezingen, krijgen gratis toegang tot het archief, enz. Vrijwilligers kunnen een forfaitaire vrijwilligersvergoeding ontvangen.

De vrijwilligerswerking van CO7 en Westhoek Verbeeldt is tevens nauw verbonden met stadsarchief. De lokale coördinatie van Ieper en deelgemeenten is in handen van het stadsarchief. Deze vrijwilligers worden beloond door middel van een tweemaandelijks aperitief, zomerbarbecue, enz.

Tussen 2004 en 2010 werden onder andere de volgende projecten in samenwerking met de erfgoedcel uitgevoerd:

- Historische kranten: 144.000 krantenpagina's zijn gescand en online ter beschikking (www.historischekranten.be). Ook de krantencollectie van het stadsarchief van Poperinge is in dit project opgenomen.
- Het stadsarchief treedt op als lokale coördinator voor Ieper van het CO7-project www.westhoekverbeeldt.be
- Publicatie van Ieper à la Carte op basis van de kaartencollectie van het stadsarchief
- Erfgoedhaltes: reizende tentoonstellingen

Daarnaast zijn er een aantal structurele samenwerkingen waarbij er wordt gestreefd naar efficiëntieverhoging en expertisedeling:

- Sinds 2005 is er een samenwerking met het OCMW voor de bewaring van het historisch archief. Ondertussen is deze samenwerking uitgebreid tot alle aspecten van het archiefbeheer.
- Met de stedelijke musea en de openbare bibliotheek van Ieper is er een structurele samenwerking rond het boekenbeheerssysteem (Vubissm@rt, Winob) en het collectiebeheerssysteem (Adlib).
- Er is een verregaande samenwerking met de Sint-Martinusscoutsbeweging en de Koninklijke Harmonie Ypriana betreffende het beheer van hun archieven. Deze archieven worden door vrijwilligers van de vereniging beheerd.

Projectmatig zijn er samenwerkingen met andere erfgoedinstellingen.

- In 2010 werd in samenwerking met het Centrum Vlaamse Architectuurarchieven de tentoonstelling 'Door de oorlog getekend' georganiseerd.
- In 2013 werd er samengewerkt met het stadsarchief Duinkerke en het Instituut voor Rechtsgeschiedenis van de Universiteit Gent voor de organisatie van het wetenschappelijk congres m.b.t. de grens

Waar mogelijk wordt er samengewerkt met actoren uit andere domeinen.

- Toerisme: tentoonstelling '50 jaar toerisme', uitbouw onthaalcentrum Ieperse vestingen
- Lokale economie: tentoonstelling 'Draait de Commerce?'
- Cultuur: tentoonstellingen 'Ieper in Stukken'
- Sport: tentoonstellingen over cafésporten
- Milieu: onthaalcentrum Ieperse vestingen, tentoonstelling provinciaal domein Palingbeek
- Stedenbouw: onderzoeksprojecten heropbouwperiode
- Podiumkunsten: tentoonstelling Nocturnes

NETWERKING

Er worden contacten onderhouden met andere archieven in de Westhoek, Zeeuws-Vlaanderen, Duitsland en Noord-Frankrijk. Het stadsarchief is vertegenwoordigd in:

- Vlaamse Vereniging voor Bibliotheek, Archief en Documentatie (werkgroep Lokaal Overheidsarchief en diverse subwerkgroepen)
- West-Vlaams Archievenplatform (penningmeester)
- Vlaams-Zeeuws Archievenoverleg

Er zijn goede contacten met het stadsarchief Duinkerke. In 2013 werd er samengewerkt rond het thema Vrede van Utrecht, 1713-2013. Er werden wetenschappelijke congressen langs beide kanten van de grens uitgewerkt.

In samenwerking met de openbare bibliotheek worden er rondleidingen voor verenigingen en scholen georganiseerd. In de periode 2009-2013 hebben er circa 50 verenigingen goed voor 1.250 personen kennis gemaakt met de archief- en bibliotheekwerking.

Door de centralisatie van dé academie, bibliotheek en stadsarchief is de zichtbaarheid en bekendheid van het stadsarchief de voorbije jaren gegroeid.

DEEL 4: ONZE WERKOMGEVING

1. ZUIDELIJKE WESTHOEK

GESCHIEDENIS

Ieper, gunstig gelegen aan een rivier (de Ieperlee) en op de grote weg Parijs-Brugge, kon in de 13de en 14de eeuw dankzij de lakennijverheid en -handel uitgroeien tot een belangrijke stad in Europa. Anno 1260 telde de **lakenstad** Ieper ongeveer 40.000 inwoners, voor die tijd een stad van wereldformaat.

De economische groei weerspiegelde zich ook in de rijke architectuur van de stad: de verschillende openbare gebouwen vormden samen het meest majestueuze gotische complex van het 13de-eeuws West-Europa. De markante gebouwen zoals het belfort, de hallen, kerkgebouwen en burger- en gildehuizen, bepalen acht eeuwen later nog steeds grotendeels het uitzicht van Ieper. De stad werd in 1559 een **bisschopsstad**.

Vanaf het begin van de 15de eeuw kwam er een felle economische achteruitgang en een sterke bevolkingsafname. Ieper verloor zijn centrale ligging, kwam in een grensgebied te liggen en viel achtereenvolgens in handen van de Fransen, de Engelsen, de Spanjaarden en de Hollanders. Tijdens de 17de en 18de eeuw werd Ieper als grensstad door zijn opeenvolgende bezetters verbouwd tot een **vestingstad**.

De Eerste Wereldoorlog betekende voor de stad het tragische dieptepunt van haar geschiedenis. Ieper lag in het middelpunt van de boogvormige frontlijn (de 'Ypres Salient' of 'Ieperboog'). Meer dan één miljoen doden, gewonden en vermisten en een totaal **verwoeste stad** en streek waren het resultaat van het vier jaar durende beleg rond Ieper. Omzeggens alle woonkernen werden volledig vernield en verwoest, en het Ieperse landschap werd herschapen in een maanlandschap van bomkraters.

Ondanks de getrouwe **wederopbouw** van de stad en de dorpen volgens hun oorspronkelijke structuur is tot op heden de Eerste Wereldoorlog nog zeer nadrukkelijk aanwezig in het Ieperse landschap.

Reeds in 1300 vermelden documenten "*Westland*", waarmee de regio over de IJzer wordt bedoeld, meer bepaald de districten Veurne, Sint-Winoksbergen en Broekburg. In de zestiende eeuw werd de naam "*Westland*" vervangen door "*Westkwartier*" en afgebakend door de kasselrijen Veurne, Ieper, Waasten, Belle, Sint-Winoksbergen, Kassel en Broekburg.

Nog in de zestiende eeuw vormde het Westkwartier het centrum van een aantal opmerkelijke socio-economische en religieuze verschuivingen. De textielnijverheid veranderde in een industriële samenleving (Hondschoote, Armentiers, Nieuwkerke, Belle). Daar lag de basis voor "*Nieuwe Geloof*". De nieuwe visie over godsdienst en -beleving mondde uit in een totale oorlog. Op het einde van de zestiende eeuw was de Westkwartier ontvolkt, slechts 10 % van de bevolking was nog ter plaatse gebleven. De grootste immigraties vonden plaats naar Engeland en Nederland. De contrareformatie belette een heropstanding in de zeventiende eeuw. Tot laat in de twintigste eeuw was het Westkwartier een vergeten en arme streek.

Vandaag is de naam Westkwartier vervangen door Westhoek en is het gebied van de zeven kasselrijen vervangen over de landstreek langs de Frans-Belgische grens, meer bepaald de provincie West-Vlaanderen en het noordelijke deel van het Departement du Nord.

BESTUURLIJK EN GEOGRAFISCH

De grenzen van de zuidelijke Westhoek vallen in grote mate samen met het bestuurlijk arrondissement Ieper en omvatten de gemeenten Ieper, Vleteren, Poperinge, Langemark-Poelkapelle, Zonnebeke, Heuvelland en Mesen (Wervik valt buiten de scope). Deze zuidelijke Westhoek grenst aan Noord-Frankrijk en Henegouwen en is verder omgeven met andere delen van West-Vlaanderen: de noordelijke Westhoek, inclusief de Westkust, en de omgeving van Kortrijk en Roeselare. De regio ligt in België perifeer, maar gunstig ten opzichte van Noord-Frankrijk.

De zuidelijke Westhoek wordt geografisch gekenmerkt door heuvels ten zuiden van Ieper en Poperinge, met als hoogste punt de Kemmelberg in Heuvelland. Het heuvellandschap loopt door in Noord-Frankrijk. Ongeveer 85% van de oppervlakte van de regio bestaat uit akkers en weiden.

BEVOLKING

De streek is landelijk en uitgestrekt en telt veel kleine woonkernen. Met gemiddeld 173 inwoners per km² (Vlaanderen: 434 inwoners per km²) is ze dun bevolkt. Ieper is het op één na dunst bevolkte arrondissement van Vlaanderen. Van de totale bevolking, ongeveer 88.000 inwoners, leeft 70% in woonkernen met 500 tot 2000 inwoners. Alleen Ieper en Poperinge zijn stedelijke centra met de bijbehorende voorzieningen.

SOCIAAL-ECONOMISCH BEKEKEN

Het is belangrijk te weten wat de economische draagkracht van de bevolking is. Het belastbare inkomen ligt in de meeste gemeenten van het arrondissement Ieper onder het West-Vlaamse en het Vlaamse gemiddelde. Poperinge zit rond het West-Vlaamse gemiddelde, Zonnebeke rond het Vlaamse. De werkloosheidsdruk is in vergelijking met de rest van provincie en Vlaanderen laag, met uitzondering van Ieper, waar de druk tussen het Vlaamse (8.5) en West-Vlaamse cijfer (7.5) in zit, en Mesen, waar het hoger ligt (9) . We hebben het hier over een regio die niet erg 'rijk' is (wat natuurlijk niet wil zeggen dat economische rijkdom automatisch ook culturele rijkdom impliceert of omgekeerd).

Een verschijnsel dat uit deze cijfers niet blijkt, is de 'brain drain', het wegtrekken van hoogopgeleide jonge mensen. Dat werd nog eens bevestigd in het onderzoek 'Blijven of wijken' dat in 2007 werd afgerond. Het is een verschijnsel dat zich in heel West-Vlaanderen voordoet, maar in deze regio zich extra heeft laten en laat voelen. Onder meer de zelfstandigenorganisatie Unizo maakt zich zorgen en wil niet alleen via werkgelegenheid, maar ook door andere impulsen, bijvoorbeeld cultuur, de streek aantrekkelijker maken voor hoogopgeleiden.

Een sector die een opmerkelijke groei doormaakt is het toerisme. Onder meer de cijfers van de overnachtingen stijgen sinds 1997 (het moment waarop een gerichte gezamenlijke toeristische promotie van de Westhoek begon) gestaag. Er komen vooral Britten, maar ook Belgen trekken vaker voor een kort verblijf naar de Westhoek. Aangezien het Eerste Wereldoorlogerfgoed daarbij een voorname rol speelt, is ook toerisme een belangrijke motor voor erfgoedbewustzijn.

De groep W.O.I-toeristen bestaat voornamelijk uit individuele toeristen en schoolgroepen, maar ook volwassenengroepen vinden de weg naar de Westhoek. De W.O.I-toerist in de Westhoek brengt een bezoek aan gemiddeld 6 sites met betrekking tot de Eerste Wereldoorlog. De top vier van de meest bezochte sites is: Tyne Cot Cemetery en Memorial in Passendale, de Menenpoort met de 'Last Post'-ceremonie in Ieper, het In Flanders Fields Museum in Ieper en de Duitse militaire begraafplaats 'Studentenfriedhof' in Langemark.

De belangrijkste beweegredenen voor een bezoek aan W.O.I-sites in de Westhoek is niet langer een familieband met het oorlogsverleden. De W.O.I-toerist komt naar de Westhoek uit specifieke interesse voor de Eerste Wereldoorlog, al dan niet in het kader van een thematisch georganiseerde uitstap.

2. CULTUURGEMEENSCHAP

LOKAAL CULTUURBELEID

In het cultuurbeleid zijn een aantal constanten te ontwaren. Van de kleinste tot de grootste stad nemen ondersteuning van vrijwilligers en het verenigingsleven een belangrijke plaats in. De manier waarop dat gebeurt is verschillend: met subsidies, door het aanbieden van communicatiekanalen, door het ter beschikking stellen van infrastructuur, logistieke ondersteuning en andere gemeentelijke diensten.

Een andere constante is erfgoed, waarbij het Eerste Wereldoorlogerfgoed in een aantal gemeenten overheersend is. Dankzij de coördinerende rol van CO7 is deelname aan landelijke erfgoedevenementen als Open Monumentendag en Erfgoeddag voor alle partnergemeenten haalbaar.

De mogelijkheden van een lokaal cultuurbeleid worden vooral gedictieerd door de bevolkingsomvang van de gemeente, de basis waarop subsidies worden bepaald. Die financiën bepalen mede de mate van professionalisering van het culturele veld, de omvang en uitrusting van de infrastructuur en de hoogte van subsidies die gemeenten kunnen verstrekken.

Zonnebeke werkt met een aantal culturele thema's, die zowel op de eigen bevolking als op toeristen gericht zijn. Poperinge besteedt aandacht aan de infrastructuur, een divers aanbod en communicatie.

Dat doet ook Ieper. Participatie is daar eveneens een opmerkelijk aandachtspunt. Heuvelland legt een accent op participatie in kunsten.

INFRASTRUCTUUR EN LOGISTIEK

De infrastructuur weerspiegelt enerzijds de kleinschaligheid en de politiek van decentralisatie die in de regio werd gevoerd en anderzijds de klemtoon op erfgoed, vooral musea. De vele kleine zalen vormen een basisvoorziening in vrijwel elke deelgemeente. Bijna alle zalen zijn eigendom van de gemeente, met uitzondering van het Folkcentrum in Dranouter. Dat vervult een eigen, bovenregionale rol, maar wordt weinig ingeschakeld in regionale verbanden. Een filmzaal of bioscoop ontbreekt vooralsnog.

Bijna even gedecentraliseerd als de zalen zijn de bibliotheken, met in sommige gemeenten uitleenposten in de deelgemeenten. De academies van Ieper en Poperinge hebben afdelingen in verschillende andere (deel)gemeenten, die daartoe hun infrastructuur ter beschikking stellen.

Verschillende gemeenten hebben een uitleendienst met een al dan niet beperkt aanbod van audiovisueel materiaal en podia. De provincie heeft een uitleenpost in Ieper met audiovisueel materiaal en er is in Ieper infrastructuur voor evenementen in de vorm van een mobiel podium.

Bakstenen alleen vormen nog geen voldoende infrastructuur. De voorzieningen en de 'sfeer' binnen zijn even belangrijk voor een hedendaagse cultuurbeleving. Daar ontbreekt het (niet alleen) in de zuidelijke Westhoek aan.

Gemeenten verlenen logistieke steun aan verenigingen of evenementen door de inzet van hun technische dienst. Het is duidelijk dat niet alle gemeenten hier voldoende mensen en middelen voor hebben. Logistieke ondersteuning vanuit een centraal punt is als optie naar voren gekomen.

Er zijn in polyvalente zalen per definitie overlappingsen tussen de culturele en andere infrastructuur. In sommige kleine gemeenten fungeren sportzalen ook als ontmoetingsruimte. De infrastructuur voor jeugd valt meestal onder een andere dienst en dus buiten het blikveld van cultuur. Toch pleiten vertegenwoordigers van jeugdorganisaties juist voor een grotere synergie met cultuur, en voor aandacht en ruimte voor jeugdcultuur. Dit stelt specifieke eisen aan de infrastructuur, bijvoorbeeld aan muziekszalen.

De bouw in Ieper van een nieuwe cultuursite voor bibliotheek, archief en beide academies, een nieuw cultuur- en jeugdcentrum en de vernieuwing van het In Flanders Fields Museum bezorgen de centrumstad van de regio de nodige infrastructuur voor een belangrijk aantal culturele functies. Ieper heeft daardoor de mogelijkheid om de regionale aantrekkingskracht te versterken en zijn centrumstadambities kracht bij te zetten. De regionale rol van het stadsarchief is daarin een van de vele speerpunten.

HET CULTURELE AANBOD

Er zijn weinig professionele aanbieders van cultuur in de regio. De drie groepen aanbieders zijn de steden en gemeenten met hun eigen instellingen (zoals het cultuur- en het gemeenschapscentrum, de bibliotheken, academies en musea), particulieren zoals het Folkcentrum en beeldende kunstenaars en het bloeiende verenigingsleven.

Het cultuurcentrum van Ieper en het gemeenschapscentrum van Poperinge werken voor hun programmatie samen. In enkele andere gemeenten is er een aanbod van professionele culturele producties op maat van de gemeente en de aanwezige accommodatie. In de kleinste gemeenten is er weinig of geen aanbod van professionele podiumkunsten. In Heuvelland is het Folkcentrum Dranouter een belangrijk muziekpodium, dat los van de andere podia programmeert.

Welk publiek beide cultuurcentra bereiken is onlangs onderzocht. Vrouwen en de groep 45-59-jaren zijn oververtegenwoordigd. Meer dan de helft van de bezoekers is hooggeschoold. 73% van de bezoekers woont in een straal van 10 kilometer rond het centrum, 90% van de bezoekers is afkomstig uit een straal van 30 kilometer.

Alle gemeenten hebben een bibliotheek en/of uitleenposten. Daarmee zijn de bibliotheken de meest gedecentraliseerde culturele voorziening. Zij functioneren in elke gemeente zelfstandig. De belangrijkste overkoepeling en ondersteuning komen van het streekgericht bibliotheekbeleid dat wordt gecoördineerd door de provincie. Van daaruit is er ondersteuning voor projecten, wordt een centraal bibliotheeksysteem opgezet en beheerd en is er ondersteuning voor landelijke bibliotheekcampagnes. Het streekgericht bibliotheekbeleid is een belangrijk aanspreekpunt voor bibliotheeksamenwerking.

Er is een aanbod van tentoonstellingen beeldende kunst in de culturele centra en andere culturele ruimtes in de regio, al is ook de klacht hoorbaar dat er niet voldoende aandacht is voor hedendaagse kunst in de zuidelijke Westhoek. Daarnaast zijn er tal van galerijen en individuele kunstenaars. Er zijn boeiende initiatieven, maar ze vertonen onderling weinig samenhang.

De academies zijn de professionele verstrekkers van culturele vorming voor een merendeels jong publiek. Zij rekruteren hun leerlingen uit een vrij smalle sociale groep.

Culturele vorming voor volwassenen is dun gezaaid en het aanbod is versnipperd. Het cultuur- en gemeenschapscentrum bieden vorming aan via workshops en socio-culturele verenigingen organiseren eigen vormingsactiviteiten, vaak in samenwerking met hun koepelorganisatie. Ze doen dat goeddeels voor hun eigen achterban.

Naast het structurele aanbod zijn er de evenementen. Sommige zijn vele malen groter dan het draagvlak in de streek doet vermoeden. Het jaarlijkse Folkfestival in Dranouter, de Poëziezomer en het Gregoriaans festival in Watou trekken een talrijk publiek, vooral van buiten de regio. Andere organisaties als West Classic of Vredesconcerten Passendale organiseren concerten, voornamelijk voor een streekpubliek. Grote klassieke concerten kunnen in de streek niet plaatsvinden, daarvoor ontbreekt de infrastructuur.

De regio is rijk aan folkloristische stoeten, die veel kijkers trekken, ook van buiten de gemeentegrenzen. Er zijn heel wat evenementen gekoppeld aan herdenkingen van de Eerste Wereldoorlog. In Ieper vindt jaarlijks een internationaal straattheaterfestival plaats.

Belangrijk voor het lokale culturele leven zijn de amateurkunsten. Elke gemeente is rijk aan harmonieën, fanfares, koren, toneelverenigingen, fotoclubs, enz. De verenigingen opereren bijna uitsluitend op lokaal of sublokaal niveau. Hun aanbod is vrijwel altijd bestemd voor een vaste achterban. Een enkele vereniging die meer wil, zoals een grotere productie, botst tegen de (gemeente)grenzen van de plaatselijke mogelijkheden aan.

VERENIGINGEN

Het verenigingsleven is de motor bij uitstek van het culturele leven. In elke gemeente is een groot aantal verenigingen actief, van koren tot toneelverenigingen, van harmonieën tot volkssportverenigingen, van heemkringen tot socio-culturele verenigingen. De kleinste gemeente, Mesen, telt al 29 (socio-)culturele verenigingen. Ieper heeft er 136, waarvan 76 socio-culturele verenigingen!

De werking van de meeste verenigingen is (sub)lokaal en gericht op de eigen achterban. De inzet van vrijwilligers en de betrokkenheid van de lokale gemeenschappen bij de activiteiten zijn positief. Toch werken veel verenigingen op een eiland en is er weinig overleg, laat staan samenwerking, over de dorpsgrenzen of sectorale grenzen heen. Binnen eenzelfde segment (harmonieën en koren) zijn er wel voorbeelden van overleg en samenwerking, bijvoorbeeld in Ieper. Veel verenigingen – niet allemaal – kampen met een verouderend ledenbestand (een algemeen Vlaams verschijnsel). Verenigingen die grotere initiatieven willen nemen, botsen vaak tegen grenzen aan. Tijdens rondetafelgesprekken gaven sommige verenigingen aan dat ze niet in staat zijn goede promotie te voeren om een groter publiek te bereiken, dat ze de weg kwijt raken in subsidieland en dat ze niet altijd geschikte partners vinden voor grotere producties. Ook blijken verenigingen in elkaars vijver te vissen door bijvoorbeeld dezelfde initiatieven rond vorming te nemen.

3. ERFGOEDGEMEENSCHAP

Bijlage 2 biedt een gedetailleerd overzicht van het brede erfgoedveld in de regio. Per actor vindt u een zeer beknopt overzicht van wat het stadsarchief voor de desbetreffende actor betekent en omgekeerd, samen met de intensiteit van die contacten.

Het erfgoedveld is enorm versnipperd. Dat is niet alleen in de zuidelijke Westhoek zo, het is een algemeen Vlaams verschijnsel. De verdeeldheid van bevoegdheden op Vlaams niveau komt helaas terug op lokaal en regionaal niveau, zij het gelukkig niet zo sterk. Niet alleen de bevoegdheden zijn verdeeld, maar het erfgoedhuis bestaat ook uit vele kamers met diverse bewoners. De koppeling tussen onroerend erfgoed (archeologie, monumenten en landschappen) en roerend en immaterieel erfgoed – en dus de integrale benadering – verkeert in de meeste gemeenten nog in een beginstadium. Op regionaal niveau is het Regionaal Landschap West-Vlaamse Heuvels hierin een partner, maar ook relatie met andere erfgoedpartners moet nog groeien. Ook de gebiedsgerichte werking van de provincie focust op de integrale aanpak van erfgoed.

Het erfgoed in verband met de Eerste Wereldoorlog is zeer overheersend in de streek, al was het maar omdat in die vier jaar een gedeelte van het ouder erfgoed is vernield. Er zijn drie musea aan de oorlog gewijd en er zijn talloze begraafplaatsen, monumenten en andere sites die eraan herinneren. De oorlog is ook de grootste toeristische trekpleister. Vanuit de musea wordt gewerkt aan integratie, zeg maar: een grotere samenhang tussen het landschap, de voorwerpen en de verhalen. De duiding van de omgeving begint dan in de musea.

CULTUREEL ERFGOEDCONVENANT

Sinds 2003 is in Ieper een erfgoedcel actief. In 2009 ging deze op in het intergemeentelijk samenwerkingsverband voor cultuur en erfgoed CO7. De missie van de erfgoedcel is het cultureel erfgoed in de gemeenten Heuvelland, Ieper, Langemark-Poelkapelle, Mesen, Poperinge, Vleteren en Zonnebeke uit de marge en vóór het voetlicht halen, dankzij een intergemeentelijk en grensverleggend erfgoedbeleid en in samenwerking met alle betrokken erfgoedgemeenschappen.

De erfgoedcel bouwt een netwerk van professionele en vrijwillige partners uit, doet dienst als bruggenbouwer over gemeentegrenzen en sectoren heen, ondersteunt wie met erfgoed bezig is, stimuleert de uitwisseling van kennis en ervaring en start zelf projecten op. Voor diverse projecten werken het stadsarchief en de erfgoedcel samen, zoals Historische Kranten, Westhoek Verbeeldt, Bouwen aan Heropbouw, enz. Een vertegenwoordiger van het stadsarchief zetelt in de stuurgroep van erfgoedcel CO7.

PROFESSIONELE MUSEA EN ARCHIEVEN

Het professioneel erfgoedveld wordt voornamelijk gedomineerd door de WOI-initiatieven. Deze musea hebben een internationale uitstraling zoals het In Flanders Fields Museum en het Memorial Museum Passchendaele 1917.

De professionele erfgoedsector in de streek die zich niet met de Eerste Wereldoorlog inlaat is relatief klein en kan niet terugvallen op ondersteunende of overkoepelende instanties, zoals een universiteit of hogeschool. Buiten het stadsarchief van Ieper en Poperinge zijn er geen andere professionele archiefinstellingen. Daardoor zoeken de verschillende overheden of instellingen contact met het stadsarchief van Ieper.

- In Flanders Fields Museum (museum ingedeeld in Vlaams niveau)
- Memorial Museum Passchendaele 1917 (museum ingedeeld op regionaal niveau)
- Talbot House (lokaal ingedeeld)
- Stedelijke Musea Ieper: stedelijk museum, onderwijsmuseum, hotel-museum Arthur Merghelynck, museum Godshuis Belle
- Stadsarchief Poperinge
- Hopmuseum
- De Oude Kaasmakerij

De drie musea met betrekking tot de Eerste Wereldoorlog hebben elk een vriendenkring.

- Vrienden van het In Flanders Fields Museum vzw
- Genootschap Passchendaele Society 1917 vzw
- Vrienden van het Talbot House

Naast deze professionele musea en archieven zijn er nog talrijke privécollecties (voornamelijk met betrekking tot de Eerste Wereldoorlog) die voor het publiek toegankelijk zijn.

- Hill 62 – Sanctuary Wood Museum
- Hooge Crater Museum
- Ramparts Museum
- PondFarm

Tenslotte zijn er nog bezoekerscentra of onthaalcentra die de link tussen toerisme en cultuur leggen. In Kemmael en Mesen zijn nog twee onthaalcentra in ontwikkeling.

- Bezoekerscentrum voor Ieper en de Westhoek
- De Kazematten
- Palingbeek
- Commandobunker 1953
- 't Folk Dranouter
- Lijssenthoek Military Cemetery
- Tyne Cot Cemetery

ERFGOEDVERENIGINGEN

Vrijwel alle verenigingen zijn (sub)lokaal gericht en alleen actief in de eigen (deel)gemeente. Regionale erfgoedverenigingen zijn er vrijwel niet. De lokale verankering is enerzijds positief voor de (deel)gemeenten – de erfgoedverenigingen vormen een onderdeel van het lokale gemeenschapsleven – anderzijds werkt dit een enorme versnippering in de hand, organisatorisch én inhoudelijk. Er is veel expertise aanwezig in de verenigingen, maar die blijft in eigen kring en is vaak persoonsgebonden. Door het ontbreken van infrastructuur en menskracht zijn collecties vaak niet ontsloten en voor derden ontoegankelijk.

Uitzondering hierop is Westhoek, Kring voor Geschiedenis en Familiekunde in de Vlaamse & Franse Westhoek, waarmee het stadsarchief Ieper een samenwerkingsovereenkomst heeft afgesloten.

Het stimuleren van de regionale blik en reflex, de aansluiting van lokale thema's bij regionale onderwerpen en uitwisseling en samenwerking waar zinvol worden belangrijke opdrachten van het stadsarchief Ieper. Dit om de nadelen van de kleinschaligheid, die de meeste actoren en hun werking kenmerkt, te overstijgen zonder de voordelen ervan teniet te doen. Volgende kringen zijn in de regio actief:

- Verenigingen voor erfgoedstudie
 - Westhoek, Kring voor Geschiedenis en Familiekunde in de Vlaamse & Franse Westhoek
 - Familiekunde Vlaanderen, afdeling Ieper-Diksmuide
 - Genootschap voor Geschiedenis en Vestingbouwkunde
 - Tijdschrift Boezingenaar
 - Tijdschrift Ijzerbode
- Heemkundige kringen
 - Heemkring Flambertus
 - Heemkring Iepers Kwartier
 - Heemkring Selebeke
 - Heemkring Aan de Schreve
 - De Zonnebeekse Heemvrienden
- Verenigingen voor erfgoedbemiddeling
 - Gidsenkring Ieper
 - Gidsenkring Poperinge
 - Poelcapelle 1917 Association
 - Geuzenproject Nieuwkerke
 - De Keteniers

Naast deze drie types zijn er nog heel wat verenigingen voor erfgoedbeleving, zoals de verschillende organisatiecomités voor de vele stoeten en processies.

DE PROVINCIE WEST-VLAANDEREN

Het stadsarchief werkt net zoals de stedelijke musea Ieper en het In Flanders Fields Museum goed samen met de Provincie West-Vlaanderen.

Dit blijkt onder andere uit de deelname aan het project Erfgoedinzicht dat het erfgoed in Oost- en West-Vlaanderen virtueel toegankelijk wil maken voor een breed publiek. Erfgoedinzicht is één van de instrumenten van de interprovinciale depotwerking. Dit omvat een beheersysteem voor de veilige opslag van erfgoedgerelateerde bestanden en de centrale registratiedatabank. Erfgoedinzicht heeft als doel het netwerk van erfgoedhouders en -beheerders te versterken door de samenwerking te bevorderen en de uitwisseling van collectiegegevens en -stukken te vergemakkelijken.

Daarnaast is het stadsarchief via de openbare bibliotheek ook aangesloten op WINOB. Dit staat voor 'West-Vlaams InformatieNetwerk van Openbare Bibliotheken'. Het werd in 1993 onder impuls van het provinciebestuur opgestart om het informatieaanbod van de West-Vlaamse openbare bibliotheken te verruimen, hun dienstverlening te verbeteren en de samenwerking tussen de bibliotheken te stimuleren. Dit resulteerde in de uitbouw van de WINOB-catalogus.

De wetenschappelijke bibliotheken van het stadsarchief, de stedelijke musea en het In Flanders Fields Museum zijn sedert 2009 opgenomen in deze catalogus. De inventarissen van deze instellingen zijn sinds 2012 opgenomen in het project Erfgoedinzicht.

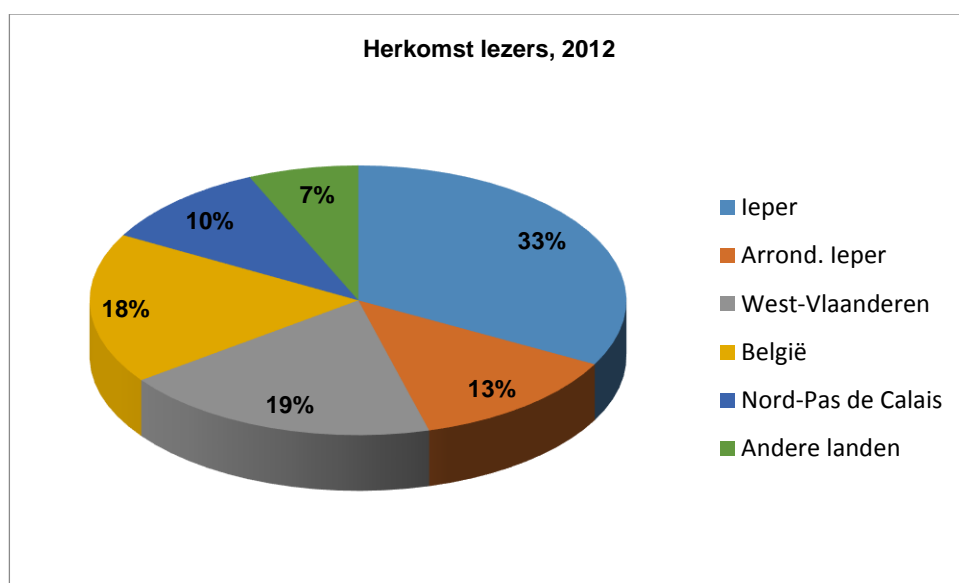
4. ARCHIEFGEBRUIKERS

De archiefgebruikers die via de leeszaal in contact komen met het stadsarchief zijn doorgaans man en ouder dan 50 jaar. Concrete cijfers voor het profiel van de archiefbezoeker via de leeszaal zijn er niet, maar deze sluiten nauw aan bij de bevindingen van de verschillende kwaliteitsmonitors van de dienstverlening van Belgische en Nederlandse archieven. Die gaven aan dat

- ruim 70% van de archiefbezoekers man is en
- circa 75% ouder is dan 50 jaar.
- Het aandeel jongeren (jonger dan 34 jaar) blijft beperkt.

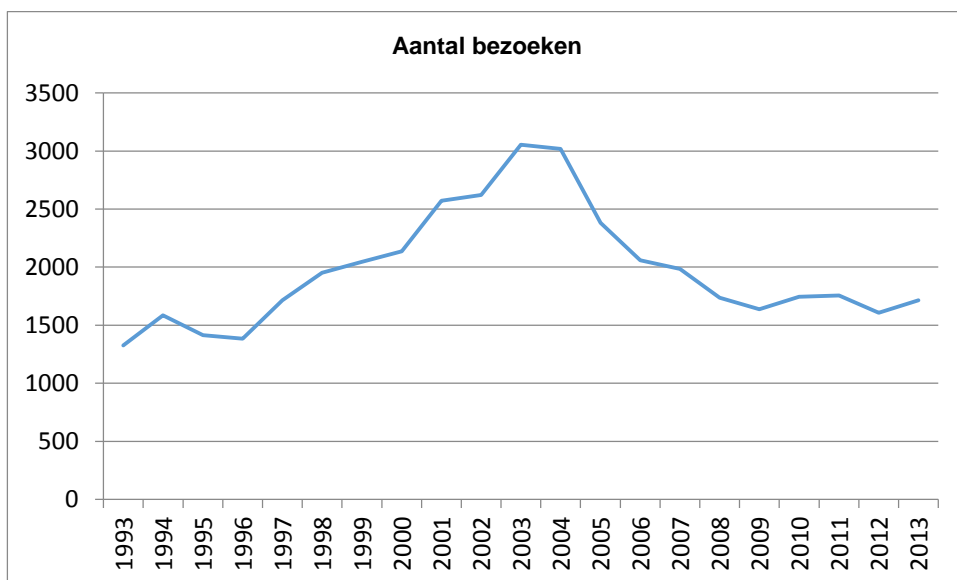
Er worden statistische bezoekersgegevens bijgehouden wat betreft de aantallen en de herkomst. Per jaar worden tussen de 250 en 300 unieke leeszaalbezoekers ontvangen. In 2012 waren dit 271 personen. Ook hier is de regionale en nationale uitstraling van het stadsarchief te merken in de statistieken:

- een derde van deze bezoekers wonen in Ieper,
- een derde zijn West-Vlamingen en
- het laatste derde deel zijn Belgen en een grote groep Fransen uit de aangrenzende regio Nord-Pas-de-Calais.

Deze leeszaalbezoekers zijn verantwoordelijk voor enkele duizenden bezoeken per jaar. Deze bezoeken hebben de voorbije jaren de volgende evolutie gekend:

- Het aantal bezoeken in de leeszaal steeg in de periode 1993-2004 onder invloed van de groeiende belangstelling van genealogen, historici en studenten van ca. 1.300 bezoeken naar meer dan 3.000.
- Sinds 2004 is een dalende trend merkbaar. Dit komt door de groeiende digitalisering en het ter beschikking stellen via het internet van verschillende genealogische bronnen (bvb. analyses van de register burgerlijke stand via www.vrijwilligersrab.be).
- Vanaf 2008 merken we een stagnering rond de 1.750 bezoeken per jaar.

De bezoekersmotieven zijn

- Genealogische informatie
- Historische informatie
- Informatie over de woning of de straat
- Foto van de leefomgeving of familie

Het PRISMA-onderzoek schatte het aantal personen dat ooit een archief heeft bezocht op circa 10%. Datzelfde onderzoek heeft duidelijk aangetoond dat het potentieel van archieven veel hoger ligt. Er bestaat een breed draagvlak voor archieven in Vlaanderen. Doordat de burger niet vertrouwd is met archieven en veelal niet over de nodige competenties beschikt om archieven te doorzoeken, vindt hij of zij de weg niet naar een archiefinstelling. Dit ondanks de grote interesse in geschiedenis van de directe woonomgeving.

Om de zichtbaarheid en de naamsbekendheid te verhogen is het stadsarchief lokaal en regionaal aanwezig, o.a. in regionale pers en sociale media. Van de meer dan 1.000 volgers van de Facebookpagina van het stadsarchief

- is circa 80% regionaal.
- De grote genderongelijkheid in de leeszaal wordt niet weerspiegeld
- De leeftijds piramide verschuift richting jongere bevolkingsgroepen

De nog niet beantwoorde vraag is of deze cijfers indicatief zijn voor het volledige digitale archiefbezoek, zoals bijvoorbeeld de websites historischekranten.be of collecties.ieper.be. De site historischekranten.be ontvang elk jaar ongeveer 15.000 bezoeken.

Voor andere initiatieven zoals tentoonstellingen, lezingen, rondleidingen, enz. beschikken we over onvoldoende cijfermateriaal wat het profiel van de bezoekers betreft. De perceptie leeft dat deze bezoekers nooit via de leeszaal in contact zouden komen met het stadsarchief, er een evenredige verdeling man-vrouw is en vooral uit de streek rond Ieper komt.

Het stadsarchief wordt door de lokale bevolking positief gepercipieerd en nam in de voorbije jaren enkele opvallende initiatieven die haar bij zijn werking betrekken. Bij de opmaak van elke tijdelijke tentoonstelling wordt er een oproep gelanceerd om archief- of beeldmateriaal aan het stadsarchief aan te leveren.

De huisvesting naast de openbare bibliotheek, organisatie van rondleidingen, een doelgerichte communicatieaanpak en nieuwe vormen van tentoonstelling zoals de combinatie van een binnen- en een buitententoonstelling heeft voor een veel betere zichtbaarheid binnen de streek gezorgd. Daardoor is bij de bevolking het besef van een goed archiefbeheer en het belang van het stadsarchief gegroeid.

5. REGIONALE POSITIONERING VAN HET STADSARCHIEF

'Niet iedereen hoeft alles te doen', hoor je vaak als er over de zuidelijke Westhoek en het mogelijke spanningsveld tussen de grote en kleine gemeenten wordt gesproken. Op een ruimere schaal geldt

dit ook voor de regio als geheel, in de context van West-Vlaanderen en zelfs van Vlaanderen. In haar cultureel aanbod kan een streek uitgaan van haar troeven en sterktes.

De uitoefening van de basisfuncties van de cultureel-erfgoedzorg in de zuidelijke Westhoek is zwaar gehypothekeerd door de kleinschaligheid. Er is organisatorische en inhoudelijke versnippering. De geringe schaalgrootte belet investeringen in mensen en middelen voor inventarisatie, conservatie, onderzoek en doelgerichte publiekswerking.

REGIONAAL GENEALOGISCH CENTRUM

Het stadsarchief speelt voor deze lokale actoren de rol van regionaal genealogisch centrum. Het is het eerste aanspreekpunt voor beginnende en ervaren genealogen die hun familiegeschiedenis wensen in kaart te brengen.

Deze functie is er al sinds de (her)oprichting van een 'familiaal en sociaal centrum' binnen de openbare bibliotheek in 1989. De registers burgerlijke stand van het arrondissement Ieper werden aangeboden en de vorming van de genealogische collecties werd op deze regionale rol afgestemd. De publicatie van de 70-delige reeks poorters van stad Ieper door het stadsarchief versterkte deze regionale rol (het grootste deel van de poorters woonden in de streek rond Ieper).

De aantrekkingskracht van dit regionaal genealogisch centrum is duidelijk af te lezen aan de herkomst van de leeszaalbezoekers. Twee derde van de bezoekers komt van buiten het arrondissement Ieper.

REGIONAAL HISTORISCH CENTRUM

Het archief van de kasselrij heeft niet alleen deze genealogische maar ook de heemkundige regionale functie van het stadsarchief opgestart. De collectievorming is in zijn totaliteit geënt op de regionale rol. De collectievorming – aankoop, schenking en bewaargeving – heeft een sterk regionaal karakter, lokaal (Ieper) is eerder de uitzondering. Deze regionale rol uit zich ook in de andere functies. De onderzoeksfunctie wordt regionaal ingevuld door de samenwerking met Westhoek vzw, Kring voor Geschiedenis en Familiekunde in de Vlaamse & Franse Westhoek. De publieksgerichte functie wordt regionaal ingevuld door het aanbieden van lezingen, boekvoorstellingen en bovenlokale tentoonstellingen (grens, Vauban, enz.).

De Eerste Wereldoorlog is een vloek en een zegen voor de regio. De overweldigende (vooral toeristische) aandacht voor het thema heeft cultureel erfgoed hoog op de politieke agenda geplaatst en geleid tot een grote dynamiek in de publiekswerking. De focus op de Eerste Wereldoorlog is er echter vooral voor bezoekers en minder voor bewoners. Het stadsarchief heeft de voorbije jaren hier op ingespeeld. Door verschillende initiatieven biedt het stadsarchief een complementair verhaal van de streek aan, voor 1914 en na 1918. Hierbij worden een aantal van de sterktes van de regio in de kijker geplaatst.

Het stadsarchief heeft daarenboven als regionaal historisch centrum unieke expertise in huis die geen enkel ander publiekrechtelijke archiefinstelling heeft:

Vestingbouwkunde

De vestingen van Ieper behoren tot de best bewaarde van ons land. Ze hebben echter een bewogen geschiedenis achter de rug. De tien eeuwen Ieperse vestingen zijn rijkelijk gedocumenteerd in het stadsarchief van Ieper. Door hun strategische ligging speelde Ieper een belangrijke rol in een breed netwerk langs de grens van de toenmalige staten. Vandaar dat de collectievorming breder wordt geïnterpreteerd dan het lokale. Kaartmateriaal van andere steden in dat netwerk worden verworven, vestingbouwkundige handschriften en oude drukken worden aangekocht, de bibliotheek wordt verrijkt met stedenbouwkundige verhandelingen en tijdschriften, enz. Het vestingthema is primordiaal opgenomen in de onderzoeksfunctie en publieksgerichte functie van het stadsarchief.

Grens

De stad Ieper en de streek zijn letterlijk een grensgeval. De streek ligt aan de Franse grens en tegen Wallonië aan. De vestingen zijn een direct gevolg van deze verschuivende grenzen tijdens het ancien régime. Ieper is meermaals Frans bezit geworden. De instellingen maar ook de vestingen zijn een gevolg van die Franse nabijheid en invloed. Het stadsarchief ent zijn collectievorming, onderzoeksfunctie en publieksgerichte functie dan ook in grote mate op dit grensverhaal. Deze collectievorming en onderzoeksfunctie resulteerde in 2013 in de tentoonstelling over de Frans-Belgische grens.

Rechtsgeschiedenis

Publiekrechtelijke archieven zijn in de eerste plaats de geschreven neerslag van instellingen uit verleden en heden. Zonder kennis van deze vaak ingewikkelde instellingen is geen gedegen

onderzoek mogelijk. Het stadsarchief werkt derhalve vaak samen met het Instituut voor Rechtsgeschiedenis van de Universiteit Gent. Dit resulteert onder andere in masterproeven over de kasselrij Ieper of de rechtbanken van oorlogsschade. Ook de wetenschappelijke bibliotheek wordt met dit thema aangevuld.

REGIONAAL ARCHIEFDEPOT

Door de grote financiële investering in de infrastructuur en de sterke professionalisering van de werking van het stadsarchief fungeert het als regionaal archiefdepot in de streek. De collectievorming is hierop afgestemd. Voor de archieven worden de gemeenten en steden binnen en buiten de regio ondersteund, zoals Heuvelland, Mesen, Diksmuide en Roeselare. De wetenschappelijke bibliotheek wordt aangevuld met bewaargevingen van andere actoren, zoals de handboekenbibliotheek van de rechtbank van eerste aanleg van Ieper.

De bouw van het regionaal erfgoeddepot Potyze concurreert geenszins met het stadsarchief. De bewaring van het papieren cultureel erfgoed is niet opgenomen in de doelstellingen van het erfgoeddepot. De co-existentie van regionaal erfgoeddepot Potyze en stadsarchief Ieper is door deze afbakening verzekerd. Beide erfgoedbewaarders kunnen elkaars werking zelfs versterken door expertisedeling en samenwerking op het vlak van het creëren of vergroten van het bewustzijn voor de bewaring van archieven en ander erfgoed.

WERKINGSGBIED

De grenzen van het werkingsgebied van het stadsarchief worden doorheen de drie regionale functies – genealogisch, historisch en depot – bepaald door chronologisch-geografische grenzen.

Ancien régime

Door de bewaargeving van het archief van de kasselrij van Ieper spitst de werking van het stadsarchief zich in eerste instantie toe op de oude administratieve grenzen van deze kasselrij. Deze omvat grosso modo de volgende dorpen, alsook vaak delen aan aangrenzende dorpen:

- Boezinge	- Houthem	- Voormezele
- Beselare	- Langemark	- Westrozebeke
- Bikschote	- Ledegem	- Wijtschate
- Brielen	- Mesen	- Zandvoorde
- Komen	- Moorslede	- Zillebeke
- Deûlémont	- Oekene	- Zandvoorde
- Dikkebus	- Oostnieuwkerke	- Zonnebeke
- Frélinghien	- Passendale	
- Geluveld	- Rumbeke	
- Gits	- Ieper	
- Hollebeke	- Sint-Jan	
- Hooglede	- Staden	

In tweede instantie worden er archiefstukken met een bovenregionale waarde verworven van de volgende kasselrijen:

- Kasselrij Veurne
- Kasselrij Sint-Winoksbergen
- Kasselrij Belle
- Kasselrij Waasten
- Kasselrij Brugse Vrije

Door de grote verwevenheid van verschillende instellingen zoals heerlijkheden zijn er ook vrij veel relevante bronnen over onze regio uit deze kasselrijen te vinden. Hierbij hanteert het stadsarchief een complementair verwervingsbeleid ten opzichte van de andere archiefinstellingen zoals het

Archives Departementales du Nord. Het ADN koopt bijvoorbeeld enkel grote loten in Frankrijk aan. Kleine loten binnen Frankrijk en loten buiten Frankrijk kopen zij niet aan.

Hedendaagse periode (19de-20ste eeuw)

Voor de hedendaagse periode wordt er voornamelijk gewerkt binnen de gemeenten van het bestuurlijk arrondissement Ieper, uitgezonderd Wervik. Dit valt samen met het werkingsgebied van CO7. Het stadsarchief opereert binnen deze geografische afbakening met respect voor de reeds aanwezige erfgoed- of archiefactoren. Waar er binnen deze steden en gemeenten lacunes zijn op het vlak van collectievorming, behoud en beheer, onderzoek of publiekswerking, vult het stadsarchief deze hiaten op. Het bestuurlijk arrondissement Ieper omvat:

- Heuvelland
- Ieper
- Langemark-Poelkapelle
- Mesen
- Poperinge
- Vleteren
- Zonnebeke

6. POSITIONERING VAN HET STADSARCHIEF IN VLAANDEREN

Het stadsarchief heeft een goede samenwerking met het Rijksarchief. Het archief van de kasselrij werd door het Rijksarchief in bewaargeving gedeponereerd in het stadsarchief. Het Rijksarchief is tevens vertegenwoordigd in de archiefcommissie van het stadsarchief. Het stadsarchief verwerft geen archieven van instellingen uit de regio die onder de archiefwet vallen, zoals rechtbankarchieven, notariaatsarchieven of archieven van federale overheidsdiensten die in Ieper zijn gevestigd. Daar waar de archiefwet dit toelaat worden er wel documentaire collecties van deze instellingen verworven. Zo werd de handboekenbibliotheek van de rechtbank van eerste aanleg in het stadsarchief gedeponereerd en worden notariële verkoopsaffiches bij het stadsarchief aangeleverd.

Het stadsarchief gaat uit van de visie dat het archief zo dicht mogelijk bij de belanghebbende burger wordt bewaard. Archieven van politici en intermediaire instellingen behandelen doorgaans regionale thema's en gaan over de lokale en regionale bevolking. Daardoor heeft het stadsarchief reeds enkele archieven van lokale en regionale politici verworven. Hierbij komt het in het vaarwater terecht van de verschillende zuilarchieven.

Het stadsarchief heeft in het verleden tevergeefs een subsidieaanvraag gericht aan de Provincie voor de tijdelijke subsidiëring van het lokaal archiefbeheer. Sindsdien is het stadsarchief niet opgenomen in het netwerk van de provinciale archiefdienst West-Vlaanderen.

Ten opzichte van de andere stadsarchieven heeft het stadsarchief informele contacten via de verschillende archiefverenigingen zoals de VVBAD, WAP, enz.

DEEL 5: ONZE WERKING DOORGELICHT

REGIONAAL ERFGOEDVELD EN ERFGOEDBELEID

STERKTES & ZWAKTES		KANSEN	BEDREIGINGEN
+	Grote erfgoedynamiek op lokaal vlak		Overbelasting van erfgoedactoren die de lokale erfgoedkar trekken
+	Integrale erfgoedwerking van gemeenten, musea en verenigingen		Erfgoedverenigingen vergrijzen en zijn terughoudend omdat ze hun sublokale werking bedreigd zien door overkoepeling
+	De regio is zich bewust van de noodzaak tot samenwerking Regionale beeldbank effende het pad voor een bredere intergemeentelijke samenwerking rond erfgoed		
-	Bescheiden bestuurskracht van gemeenten, waardoor inzet van personeel en middelen voor cultureel erfgoed zeer beperkt zijn en grotendeels afhankelijk zijn van externe projectsubsidies		Vergrote druk op middelen voor cultureel erfgoed door besparingen
-	Culturele contacten met Noord-Frankrijk zijn vooral individueel en incidenteel, op enkele provinciale/Europese projecten na		
-	Veel erfgoed is voorgoed verdwenen door de Eerste Wereldoorlog Veel erfgoed is versnipperd, verborgen en vaak ontoegankelijk		Door zijn uniciteit dreigt veel erfgoed voor altijd verloren te gaan Regionaal Erfgoeddepot focust niet op archivalisch erfgoed
-	Geen onderzoekinstelling in de streek. Geen sturing in het onderzoek, zodat bredere en/of meer maatschappelijk relevante thema's bestudeerd worden		Verminderde aandacht universiteit voor historisch onderzoek

-	Relatief kleine professionele erfgoedsector Kleine professionele archiefsector		Het Eerste Wereldoorlogsverhaal dreigt andere erfgoedverhalen te overschaduwen Voortdurend spanningsveld tussen de aandacht voor publiekswerking versus de andere basisfuncties, gezien de krappe middelen en personeelsbezetting
-	Heemkundige kringen zijn niet ingeschakeld in het brede erfgoedveld en er is weinig expertisedeling	Aandacht voor levenslang leren	Krappe budgettaire situatie gemeenten die heemkundige kringen ondersteunen
-	Erfgoededucatie of archiefeducatie staat nog in zijn kinderschoenen, uitgezonderd deze voor de Eerste Wereldoorlog		
-	Archiefzorg bij verenigingen staat op laag pitje	Inventarisatie regionaal erfgoeddepot	
-	Archieven bij lokale archiefinstellingen moeilijk raadpleegbaar door minieme digitalisering		

STADSARCHIEF

STERKTES & ZWAKTES		KANSEN	BEDREIGINGEN
INTERN BEHEER			
+	Verregaande expertise binnen archiefteam		Vervanging administratief medewerker na pensionering Persoonsgebonden expertise dreigt verloren te gaan bij uit vervangingen personeel
+	Verregaande professionalisering		

COLLECTIEVORMING			
+	Historische streekarchieven kasselrij Ieper en OCMW	Acquisitiepolitiek Rijksarchief	
+	Omvangrijke, geregistreerde wetenschappelijke bibliotheek		Benodigde opslagcapaciteit legt druk op totale capaciteit
+	Actieve regionale acquisitiepolitiek via aankopen, schenkingen en bewaargevingen	Regio is zich bewust van nood tot samenwerken	Stijgende prijzen op veilingen en bij private aankopen Digital born archives: toenemend risico op verlies
+	Sterke band tussen publieksgerichte functie en collectievorming		
-	Functie erfgoedbibliotheek nog niet uitgebouwd	Ondersteuning Vlaamse Erfgoedbibliotheek	
-	Ontbreken afstotingsbeleid van de wetenschappelijke bibliotheek stadsarchief en openbare bibliotheek		
-	Niet altijd duidelijke afbakening met In Flanders Fields Museum en stedelijke musea	Nieuw stadsmuseum Digitalisering gedeelde collecties Registratie in hetzelfde registratiesysteem	
INVENTARISATIE			
+	Geautomatiseerde registratie	Ondersteuningsbeleid Provincie West-Vlaanderen	Stijgend aantal bewaargevingen en schenkingen zetten druk op registratie
+	Registratie via netwerk Erfgoedinzicht		
+	Basisontsluiting archieven	Participatie gebruikers aan ontsluiting: crowdsourcing	Gebruiker verwacht meer diepgaande ontsluiting Beperkte competenties gebruiker voor opzoeken te verrichten in archief

-	Registratie wetenschappelijke bibliotheek nog niet afgerond en onvoldoende diep		
-	Gefragmenteerde digitale zoekingen	Samenwerking met CO7 voor opmaak portaal of centrale zoekingang	Gebruiker verwacht digitale raadpleging Beperkte digitale vaardigheid gebruiker
BEHOUD EN BEHEER			
+	Infrastructuur voldoet aan strenge eisen	Opmaak calamiteitenplan i.s.m. CO7 en regionaal erfgoeddepot Potyze	
+	Grote opslagcapaciteit	Nieuw regionaal erfgoeddepot Potyze enkel gericht op objecten	Groeiende instroom dynamische klasseringen stad en OCMW
+	Goede materiële staat van de archieven		
+	Actieve restauratiepolitiek		
+	Vooruitstrevende digitaliseringspolitiek, o.a. historische kranten	Dalende werkdruk m.b.t. genealogische vragen of onderzoek uitgevoerd door archiefteam	Jaarlijks onderhoud via CO7 – afhankelijk Vlaamse subsidies
-	Plaatsing wetenschappelijke bibliotheek volgens UDC-code		
ONDERZOEKSFUNCTIE			
+	Sterke band met Universiteit Gent		Dalend gebruik archieven door historici Dalend gebruik archieven door studenten
+	Samenwerking met Westhoek vzw		
+	Verspreiding historisch onderzoek via lezingen, publicaties, enz.		

-	Beperkt historisch onderzoek uitgevoerd door het stadsarchief	Bundelen initiatieven heemkundige kringen	
PUBLIEKSGERICHTE FUNCTIE			
+	Sterk publieksbereik via gediversifieerd aanbod tentoonstellingen	Toekomstvisie ontwikkelen voor historisch-toeristische binnenstad (los van Eerste Wereldoorlog)	Herdenking Eerste Wereldoorlog Groeiende werkdruk door groeiend publieksbereik
+	Sterke inzet op enkele thema's zoals grens, vestingbouwkunde, enz.		
+	Grotere naamsbekendheid en zichtbaarheid via publieksbereik en delen infrastructuur met bibliotheek	Groeiend bibliotheekbezoek	
+	Gebruik Facebook	Crowdsourcing als instrument voor virtuele erfgoedparticipatie	Snelle evolutie sociale media
+	Erfgoedgemeenschap heeft breed regionaal tot internationaal karakter		
+	Uitmuntende leeszaalwerking		Dalend bezoekersaantal door digitalisering
-	Polyvalente ruimte - Alfa en Omegazaal niet goed zichtbaar in de bibliotheek	Gebruik andere locaties	
-	Zwakke stedelijke website Zwakke website stadsarchief	Sociale media	
-	Ontbreken van een goede educatieve werking	Initiatieven Expertisecentrum Erfgoededucatie KATHO Vragen educatieve werking reeds in het verleden ontvangen – interesse bestaat	
SAMENWERKING EN NETWERKING			

+	Sterke vrijwilligersinzet	Ondersteuning vrijwilligers basisfuncties stadsarchief	
+	Groot aantal rondleidingen i.s.m. openbare bibliotheek		
+	Coördinatie Ieper Verbeeldt		Omwille van succes groeiende werkdruk voor vrijwilligers
+	Goede samenwerking met verschillende partners	Openheid voor samenwerking bij stadsdiensten en regionale erfgoedactoren Nieuw ontstane samenwerking met handelaars	Stijgend aantal vragen tot samenwerking door verenigingen, lokale overheden, enz.
+	Samenwerking over de grens heen	Eerste samenwerking met stadsarchief Duinkerke positief	Interesse Franse archieven beperkt Archieflandschap Franse Westhoek beperkt
-	Onvoldoende samenwerking met stadsarchief Poperinge	Groeiende bereidheid tot samenwerking	
-	Banden met heemkundige kringen zijn onvoldoende aangehaald	Grote expertise bij vrijwilligers heemkundige kringen	Vergrijzing heemkundige kringen
-	Onvoldoende coördinatie vrijwilligerswerking	Stijgend aantal jonggepensioneerden met historische interesse	

BELEIDSUITDAGINGEN STADSARCHIEF

De beleidsuitdagingen voor het cultureel archiefveld in zuidelijke Westhoek zijn in cursief opgenomen in de onderstaande lijst.

INVESTEER

- De regionale acquisitiepolitiek wordt verder uitgebouwd, waar mogelijk in samenwerking met het Algemeen Rijksarchief
- Er wordt actief meegewerkt aan de uitbouw van een nieuw stadsmuseum waarbij de samenwerking wordt opgestart en de collectievorming beter wordt afgestemd
- De basisregistratie wordt op een archivalisch verantwoorde manier verdergezet waarbij het stadsarchief een leidende rol speelt binnen het registratieproject van de Provincie West-Vlaanderen

- De basisontsluiting wordt verrijkt met een diepgaandere ontsluiting op maat van de archiefgebruikers, gemaakt door de archiefgebruikers waardoor de participatie wordt verbeterd
- Het depotbeheer wordt versterkt door in samenwerking met het regionaal erfgoeddepot een calamiteitenplan op te maken
- De beschikbare opslagcapaciteit van het stadsarchief en goede afstemming met het regionaal erfgoeddepot biedt een kans aan het stadsarchief om de rol van een regionaal archiefdepot te vervullen
- Door de dalende werkdruk wat betreft de genealogische opzoekingen wordt er verder geïnvesteerd in een digitalisering op maat van de behoeften van de archiefgebruikers
- Door het uitgebreide bibliotheekbezoek en de goede nabuurschap tussen het stadsarchief en de bibliotheek wordt de zichtbaarheid en naamsbekendheid van het stadsarchief vergroot, wat op zich nieuwe kansen biedt tot samenwerking op het vlak van publiekswerking
- De goede ervaringen met Facebook en de interactie via dit sociaal medium biedt het stadsarchief verdere mogelijkheden tot het uitbouwen van een digitale erfgoedgemeenschap.
- De samenwerking met de verschillende partners en domeinen wordt verder opengetrokken

VERDEDIG

- De expertise en expertiseverdeling binnen het archiefteam moet worden beschermd tegen pensionering en personeelsverloop
- De beschikbare capaciteit moet optimaal worden benut en er is nood aan een afstotingsbeleid voor de wetenschappelijke bibliotheek
- De basisregistratie van nieuw verworven archieven moet worden gestroomlijnd
- De basisontsluiting moet tegemoet komen aan de wensen en competenties van de archiefgebruiker
- De onderhoudskosten van de verschillende websites moeten worden gedrukt door centralisatie en optimalisatie
- Wetenschappelijk onderzoek moet verder worden bestendigd
- De publiekswerking moet verder worden versterkt om de stijgende vraag vanuit de erfgoedgemeenschap te kunnen beantwoorden
- Door de veelheid en snelle evolutie wat betreft nieuwe sociale media moet de vinger aan de pols worden gehouden
- Een sterke promotie en publiekswerking is essentieel om de complementariteit ten opzichte van de veelheid aan erfgoedinitiatieven betreffende de Eerste Wereldoorlog aan te tonen
- Door de verdere digitalisering moet de kwalitatieve dienstverlening via de leeszaal worden versterkt en gefaciliteerd
- Door het groeiend potentieel aan vrijwilligers door pensionering moet de vrijwilligerswerking worden gestructureerd en verder uitgebouwd
- De culturele archiefzorg voor Franse archieven die relevant zijn voor de zuidelijke Westhoek moet worden gepromoot via de opgebouwde samenwerking met Franse archieven zoals het stadsarchief Duinkerke of Archives Departementales du Nord en het Algemeen Rijksarchief
- *Om de erfgoedynamiek te bestendigen moeten de regionale erfgoedactoren verder worden ondersteund*
- *De grotere bewustwording bij lokale overheden en verenigingen om samen te werken moet worden aangewend om de lokale erfgoedverenigingen op regionale leest te ondersteunen, met respect voor hun lokale eigenheid*

BESLIS

- Met ondersteuning en expertisedeling vanuit de Vlaamse Erfgoedbibliotheek moet de functie als erfgoedbibliotheek van het stadsarchief worden opgestart
- Door actief mee te werken aan het stadsmuseum kunnen de mogelijkheden tot samenwerking worden benut en de collectieprofielen en collectievorming verder worden afgelijnd

- Door aan een centraal portaal te werken waar de geschiedenis van de zuidelijke Westhoek wordt gebundeld kan het probleem van de gefragmenteerde zoekingen worden opgelost zodat de archiefgebruiker makkelijker zijn weg vindt in de archieven van het stadarchief
- Door het verankeren van de expertise of kennis van de heemkundige kring en expertisedeling te aan te moedigen wordt historisch onderzoek gestimuleerd en nieuwe inzichten verkregen
- Het gebruik van sociale media wordt verder uitgewerkt, complementair aan de opmaak van een nieuwe website voor het stadarchief
- Door het gebruik van andere locaties binnen de stad of de koppeling van een buitententoonstelling aan een binnententoonstelling wordt de zichtbaarheid van de polyvalente zaal Alfa en Omega omzeild
- Gezien de stijgende belangstelling van de scholen voor de geschiedenis en de initiatieven die reeds zijn opgestart door het expertisecentrum erfgoededucatie is er nood aan de uitbouw van een educatief aanbod voor het stadsarchief en andere bewaarinstellingen
- Door de stijgende belangstelling tot samenwerking vanuit het stadsarchief Poperinge en de andere archiefinstellingen in de zuidelijke Westhoek moet het stadsarchief Ieper de regierol die het nu reeds heeft verder uitbouwen
- *De lokale culturele archiefzorg kan parallel worden aangepakt met de aandacht voor museale zorg vanuit de werking van het regionaal erfgoeddepot Potyze*

BEHEERS DE SCHADE

- De archiefgebruiker verwacht diepgaandere registratie en een digitale raadpleegbaarheid van alle archieven
- Wakker de historische interesse van de bevolking aan door de zichtbaarheid van de heemkundige kringen en regionale geschiedenis te promoten
- *Door de kleine bestuurskracht van de lokale gemeenten en grote afhankelijkheid van projectsubsidies, in combinatie met de sterke besparingsrondes door lokale overheden zal de archiefzorg en ondersteuning van heemkundige verenigingen moeten worden opgevangen door samenwerking*
- *De impact van de Eerste Wereldoorlog op archieven heeft de waarde van de archieven van na de Eerste Wereldoorlog vergroot waarbij de zorg voor deze archieven niet is opgenomen in de scope van het regionaal erfgoeddepot Potyze*
- *Het ontbreken van een onderzoeksinstelling in de zuidelijke Westhoek en de dalende interesse van onderzoeksinstellingen buiten de zuidelijke Westhoek resulteert in een grote lacune*
- *Het cultureel archieflandschap in de zuidelijke westhoek is beperkt en wordt overschaduwd door het museaal landschap betreffende de Eerste Wereldoorlog. Bovendien wordt door de beperkte personeelsmiddelen weinig geïnvesteerd in een culturele archiefwerking*
- *De werking van heemkundige kringen staat onder druk door beperkte financiële slagkracht van de lokale overheid.*

CLUSTERING VAN PRIORITAIRE DOELSTELLINGEN

- De sterke basisontsluiting moet worden verdergezet door het stadsarchief waarbij er mogelijkheden tot diepere registratie door de archiefgebruikers moeten worden gecreëerd waardoor de interactie en participatie worden gestimuleerd.
- Gezien het stijgend aantal vragen vanuit de erfgoedgemeenschap moeten we de kans grijpen om door middel van de bundeling van de krachten en het binnenbrengen van expertise van de heemkundige kringen de publiekswerking te versterken en de basisontsluiting verder aan te vullen. Door deze verankering van de sterke expertise van de heemkundige kringen wordt de expertise van het stadsarchief verder verhoogd en via het stimuleren van expertisedeling kan het historisch onderzoek een nieuwe impuls krijgen.
- De stijgende belangstelling vanuit de scholen voor de archiefinstellingen en de groeiende interesse van zowel het stadsarchief Ieper als Poperinge tot samenwerking wordt er vanuit de regierol van het stadsarchief Ieper een educatief aanbod uitgewerkt voor alle archiefinstellingen in de zuidelijke Westhoek

- De regierol van zowel het stadsarchief voor het beheren van archieven moet worden aangewend om de groeiende financiële druk op de culturele archiefzorg in de zuidelijke Westhoek weg te werken en zo complementair te werken aan het regionaal erfgoeddepot Potyze.
- Door de stijgende vraag vanuit de brede erfgoed- en cultuurgemeenschap naar ondersteuning moet de publiekswerking worden verdiept en verbreed met de verschillende mogelijkheden tot samenwerking en participatie vanuit de gemeenschap.

DEEL 6: ONZE VERWACHTINGEN

Een centrumstad oefent een centrale functie uit voor zijn omgeving, onder andere op het vlak van werkgelegenheid, verzorging, onderwijs en ontspanning. Ieper is op verschillende domeinen toonaangevend en vervult in werkelijkheid een trekkersfunctie voor de hele omliggende streek. Ieper vervult zijn rol als culturele centrumstad in de zuidelijke Westhoek. Dé Academie heeft bijvoorbeeld naast de hoofdvestiging in de Neerstad ook filialen in Heuveland, Langemark-Poelkapelle en Zonnebeke. De dienst toerisme herbergt het bezoekerscentrum voor Ieper en de Westhoek.

Die centrumfunctie wordt in de komende jaren nog versterkt. Het jeugdhuis van Ieper wordt bijvoorbeeld met financiële steun van de Vlaamse Overheid uitgebouwd een jongerencultuurcentrum voor de hele Westhoek. Hiervoor wordt er een extra medewerker voor die regionale werking aangeworven. Maar ook op erfgoedvlak wordt de regionale kaart getrokken. Zo krijgen de plannen voor een nieuw op te richten regionaal erfgoeddepot op de site Potyze stilaan vorm. Hierbij wensen de stad Ieper, erfgoedcel CO7 en de Provincie West-Vlaanderen een depotwerking opzetten voor de zuidelijke Westhoek. Hiervoor zijn er twee extra medewerkers aangetrokken voor de opstart van het regionaal erfgoeddepot.

Het verder uitbouwen en ondersteunen van de regionale culturele archiefwerking in de zuidelijke Westhoek door het stadsarchief Ieper past enerzijds binnen de centrumfunctie die Ieper heeft en verder wenst uit te bouwen en anderzijds binnen de reeds genomen beleidskeuzes door de Provincie West-Vlaanderen.

De waarde van archiefbeheer op regionale leest wordt binnen de stad Ieper al jaren hoog ingeschat. Die wens om uit te groeien tot een regionaal historisch centrum werd reeds opgenomen in het meerjarig beleidsplan van de stad Ieper, 2007-2012.

Maar er ligt nog werk op tafel. De regionale werking die het stadsarchief nu reeds heeft opgebouwd, is uitgevoerd binnen de beschikbare financiële middelen en personeelsmiddelen. Hierdoor zijn nog niet alle basisfuncties van een cultureel archief volledig uitgebouwd en uitgedragen naar de zuidelijke Westhoek. Door de stijgende bewaargevingen en schenkingen wordt de druk op de personeelsmiddelen vergroot. De publieksgerichte functie komt door zijn eigen succes onder druk te staan. Het stadsarchief is overbevraagd door de vele verenigingen, bedrijven en scholen voor erfgoedinitiatieven. Deze initiatieven gaan veelal niet door zonder de medewerking van het stadsarchief.

Om de basisfuncties van een cultureel archief verder uit te voeren en uit te dragen naar de zuidelijke Westhoek is de aanwerving met subsidies van een extra medewerker op B-niveau voor de regionale werking noodzakelijk. De hoofdtaken zijn

- Culturele archiefzorg in de zuidelijke Westhoek stimuleren.
- Organiseren van tentoonstellingen met een regionaal thema op locaties in de andere gemeenten
- Educatieve werking voor de zuidelijke Westhoek uitbouwen, in samenwerking met andere bewaarinstellingen
- Ondersteuning van de vele initiatieven en vragen van verenigingen, bedrijven, scholen, enz.
- Aanhalen van de banden met de heemkundige kringen in het kader van de uitbouw van de functie als regionaal historisch centrum (expertisevorming en expertisedeling.
- Ontwikkeling, stimulering en opvolging van crowdsourcing
- Digitaliseringsnoden regionaal in kaart brengen en coördineren van de digitalisering

DEEL 7: ONS MEERJARENPLAN

Er zijn voor de beleidsperiode 2014-2019 4 strategische doelstellingen gedefinieerd: verwerven van archieven, beheren van archieven, publieksgerichtheid en netwerking en samenwerking. Aan deze vier strategische doelstellingen zijn de verschillende operationele doelstellingen gekoppeld met elk hun acties, indicatoren en timing. De budgetten in het financieel meerjarenplan (bijlage 1) zijn gebundeld volgens de eerste drie strategische doelstellingen. De personeelskosten en infrastructuurkosten zijn gebundeld onder het luik 'beheer en werking'.

Deze doelstellingen en acties zijn geformuleerd onder voorbehoud van de aanwerving van een extra archiefmedewerker. De acties die voor deze functie zijn voorbehouden, in samenwerking met het volledig archiefteam, zijn in het [blauw](#) aangeduid.

ACTIES	INDICATOREN	TIMING
VERWERVEN VAN ARCHIEVEN HET STADSARCHIEF IEPER HEEFT EEN SPILFUNCTIE BIJ HET BEWAREN VAN HET ARCHIVALISCH ERFGOED VAN DE REGIO ROND IEPER. HET STADSARCHIEF STIMULEERT EEN GOEDE ARCHIEFZORG BIJ DE PRIVATE ARCHIEFVORMERS EN NEEMT INDIEN OPPORTUUN DEZE ARCHIEVEN VIA SCHENKING OF BEWAARGEVING IN DE COLLECTIE OP. DAARNAAST WORDT CONFORM HET COLLECTIEPLAN DE COLLECTIE VERRIJKT MET DIVERSE AANKOPEN VIA HET COMMERCIËLE CIRCUIT		
ACQUISITIEPLANNING De archiefcollecties in de stad en regio worden, in samenwerking met CO7 en het regionaal erfgoeddepot Potyze in kaart gebracht, net als de wijze waarop ze geïnventariseerd zijn. Er worden hieraan de nodige initiatieven gekoppeld, zoals advisering, vorming, archiefoverdracht, enz.		
Er wordt een informatiebrochure over archiefbeheer opgemaakt op maat van de private archiefvormers	Aanwezigheid brochure	2014
Er wordt een overleg gepland met de archiefverantwoordelijken van de verschillende instellingen	Aantal overlegmomenten	2015-2019
Er worden voor de private archiefvormers workshops archiefbeheer georganiseerd	Vergroot archiefbewustzijn en betere archiefzorg	2015-2019
De archieven in het werkingsgebied worden volgens internationale standaarden in kaart gebracht	Aanwezigheid archievenoverzicht	2016-2017

Er wordt een acquisitieplan voor de stad Ieper opgemaakt	Aanwezigheid acquisitieplan	2016-2017
Er wordt een acquisitieplan voor de regio Ieper opgemaakt	Aanwezigheid acquisitieplan	2017
SCHENKINGEN EN BEWAARREVINGEN		
<p>Dankzij de publiekswerking en communicatiestrategie wordt het archiefbewustzijn in de regio verder vergroot. Dit zet bezoekers aan om hun archief, documentatie of beeldmateriaal aan het stadsarchief te schenken. Op die manier wordt de positie van het stadsarchief als bewaarder van de geschiedenis van de stad en streek versterkt.</p>		
Naar aanleiding van grote tentoonstellingen worden oproepen gelanceerd om archief of foto's te schenken	Aantal reacties	2014-2019
Schenken en bewaargevingen worden geregistreerd en waar mogelijk gecommuniceerd via de perskanalen	Aantal persartikels	2014-2019
Bij grote schenkingen wordt een officiële overdracht georganiseerd	Aantal officiële overdrachten	2014-2019
Op basis van het acquisitieplan worden verenigingen aangesproken om hun archief te deponeren in het stadsarchief	Aantal nieuwe verenigingsarchieven	2015-2019
Het stadsarchief neemt de historische archieven van andere instellingen op in haar collectie	Aantal meter archief van andere instelling	2014-2019
Op basis van het acquisitieplan worden archieven van overheden en verenigingen uit de regio Ieper aangesproken om hun archief te deponeren in het stadsarchief	Aantal nieuwe regionale archieven	2017-2019
AANKOPEN		
<p>Het stadsarchief breidt door doelgerichte aankopen zijn collectie uit. Er wordt aangekocht in functie van de komende tentoonstellingen en er wordt ingespeeld op de mogelijkheden of opportuniteiten die zich aandienen.</p> <p>Het stadsarchief legt een uitgebreide en brede wetenschappelijke bibliotheek aan. Deze collectie weerspiegelt de vele gezichtspunten op de geschiedenis van de Westhoek – algemeen, genealogisch, heemkundig, rechtshistorisch. Zowel historische als hedendaagse Nederlandse, Franse, Engelse en Duitse publicaties worden verworven.</p>		

Aangeboden archiefstukken en collecties met een commerciële waarde worden aangekocht indien ze in het collectieprofiel passen	Aantal aankoopdossiers	2014-2019
Catalogi van veilinghuizen worden gescreend op archieven en collecties die in het collectieprofiel passen	Het aantal nieuwe collectiestukken met regionaal belang	2014-2019
De wetenschappelijke bibliotheek wordt verder uitgewerkt	Aantal nieuwe titels in Vubissm@rt	2014-2019
AFSTOTEN EN AFBAKENEN COLLECTIE		
De collectie wordt verder opgeschoond, met speciale aandacht voor de wetenschappelijke bibliotheek. Een strikte toepassing van het collectiebeleid zorgt ervoor dat, zoals in het verleden, afstoten kan worden vermeden.		
Dubbele publicaties worden verwijderd uit de collectie en krijgen een nieuwe bestemming	Aantal afgevoerde titels	2014-2019
Collectievorming en -profiel wordt afgetoetst met het In Flanders Fields Museum	Aanwezigheid afspraken protocol of	2015-2016
Collectievorming en -profiel wordt afgetoetst met de stedelijke musea Ieper	Aanwezigheid afspraken protocol of	2015-2016
BEHEER VAN ARCHIEVEN		
DE COLLECTIES EN ARCHIEVEN WORDEN OP EEN DESKUNDIGE WIJZE BEHEERD EN IN OPTIMALE OMSTANDIGHEDEN BEWAARD. DE BASISREGISTRATIE GEBEURT VOLGENS DE INTERNATIONALE STANDAARDEN. DANKZIJ EEN DOORGEDREVEN REGISTRATIE ZIJN DE COLLECTIES EN ARCHIEVEN VOOR HET BREDE PUBLIEK TOEGANKELIJK EN RAADPLEEGBAAR, WAAR HET KAN OP DIGITALE WIJZE.		
REGISTRATIE		
Het stadsarchief maakt al jaren werk van een zorgvuldige en gedetailleerde registratie, met een daaraan gekoppelde digitalisering. Het stadsarchief werkt op maat van en in samenwerking met de gebruikers aan een verdieping van deze geautomatiseerde registratie.		

De inventarissen worden via het internet aangeboden	Aanwezigheid zoekporta(a)l(en)	2014-2015
De uitgebreide affichedcollectie wordt volledig geregistreerd	Aanwezigheid inventaris	2014-2015
Onderzoek of gefragmenteerde zoekingen overkoepelend kunnen worden doorzocht, i.s.m. CO7	Aanwezigheid centrale zoekingang	2014-2015
Collectieplan of archievenoverzicht wordt bijgewerkt	Bijgewerkt archievenoverzicht	2014-2019
Het archief van de kasselrij wordt verder geïnventariseerd	Bijgewerkte inventaris	2014-2019
Nieuw verworven archieven worden binnen een aanvaardbare termijn geïnventariseerd	Aantal beschrijvingseenheden van de collectie in Adlib	2014-2019
Onderzoek naar de informatiebehoeften bij de archiefgebruikers	Aanwezigheid onderzoek	2014-2019
CONSERVATIE		
Het stadsarchief blijft inzetten op een goede bewaring van zijn collectie. Het magazijnbeheer wordt geoptimaliseerd en alle archieven worden in zuurvrije dozen en omslagen verpakt. In samenwerking met CO7 wordt er werk gemaakt van een calamiteitenplan.		
De aanwezige collecties worden herordend en hebben een vaste plaats gekregen in de archiefmagazijnen	Beter depotbeheer	2014-2015
De collectie wordt op een duurzame, zuurvrije manier verpakt	Aantal aangekochte archiefdozen	2014-2019
Personeel volgt bijscholing met betrekking tot het behoud en beheer van de collecties	Aantal studiedagen	2014-2019
Er wordt een calamiteitenplan opgemaakt, i.s.m. CO7	Aanwezigheid calamiteitenplan	2016-2019
RESTAURATIE		
Jaarlijks worden een beperkt aantal collectiestukken gerestaureerd of ze ondergaan een preventieve conservatiebehandeling. Het gaat voornamelijk om objecten die een dringende ingreep vereisen (bv. om tentoongesteld te worden).		
Er wordt een evaluatie gemaakt van de te restaureren archiefstukken	Aanwezigheid restauratieplan	2014-2015

De bevolkingsregisters worden gerestaureerd	Aantal herstelde registers	2014-2015
Archiefstukken worden volgens de prioriteitenlijst van het restauratieplan gerestaureerd	Aantal restauratiedossiers	2016-2019
DIGITALISERING		
De digitalisering van het archivalisch erfgoed bij de regionale archiefvormers wordt gecoördineerd vanuit het stadsarchief. Er wordt verder gedigitaliseerd op basis van de conservatienoden en de wensen van de archiefgebruikers.		
Er wordt, in regionaal overleg, een nieuwe boekscanner aangekocht	Aanwezigheid boekscanner	2014
Digitalisering van de verschillende fotocollecties (Dehaeck, Bossaert en fototheek)	Het aantal records met een afbeelding in Adlib	2014-2019
Digitale kopieën worden binnen een aanvaardbare termijn aan het brede publiek aangeboden	Het aantal gepubliceerde records op erfgoedinzicht.be Registers burgerlijke stand worden via net aangeboden	2014-2019
Digitalisering van de bevolkingsregisters	Aantal gedigitaliseerde registers	2015-2019
Overlegvergadering met erfgoedactoren uit de streek om de noden tot digitalisering te inventariseren	Aantal overlegvergaderingen	2015-2016
Onderzoek naar de ideale manier om het gedigitaliseerd erfgoed te verspreiden	Aanwezigheid advies	2015-2016
Er wordt onderzocht of een groepsaankoop voor de digitalisering van de geselecteerde archiefstukken mogelijk is of de digitalisering met de apparatuur van het stadsarchief kan worden uitgevoerd	Aantal gedigitaliseerde stukken	2017-2018
PUBLIEKSGERICHTHEID		
HET STADSARCHIEF VORMT HET GEHEUGEN VAN DE MAATSCHAPPIJ. DOOR MIDDEL VAN EEN GROOT AANTAL DIVERSE INSTRUMENTEN BETREKT HET STADSARCHIEF HET BREEDST DENKBARE PUBLIEK – LOKAAL, REGIONAAL, NATIONAAL EN INTERNATIONAAL – BIJ ZIJN WERKING. RELEVANTE DOELGROEPEN WORDEN VIA EEN KWALITATIEF HOOGSTAANDE EN VERSCHIEDEN WERKING IN DE BREEDTE EN DIEPTE AANGESPROKEN.		

KWALITATIEVE DIENSTVERLENING

Het stadsarchief treedt op als aanspreekpunt voor cultureel erfgoed in de regio. Het stadsarchief blijft alle historische en genealogische vragen met betrekking tot de geschiedenis van de streek op professionele manier verwerken. Ze verstrekt eerstelijnsadvies en verwijst door.

De digitale dienstverlening wordt verder uitgebouwd. Hierbij wordt gepoogd de verschillende basisfuncties van de leeszaal via digitale weg verder aan te bieden zodat een virtuele leeszaal ontstaat.

De tarieven voor het lidgeld worden gelijkgeschakeld met de openbare bibliotheek	Nieuw tarievenreglement	2014
Inschrijvingsprocedure wordt verfijnd en geautomatiseerd	Nieuwe procedure	2014
Vernieuwen voorstellingsfolder van het stadsarchief	Aanwezigheid folder	2014-2015
Opmaak centraal portaal voor genealogie en geschiedenis van de zuidelijke westhoek	Aanwezigheid portaal-site	2014-2019

TENTOONSTELLINGEN

Het stadsarchief stimuleert een actuele benadering van zijn waardevolle collecties en archieven. Dit gebeurt bij voorkeur in samenwerkingsverband. Hierbij wordt in principe uitgegaan van de eigen collectie, waar mogelijk uitgebreid met andere collecties zoals Westhoek Verbeeldt en privéverzamelingen. [Deze participatieve publiekswerking wordt uitgedragen naar de zuidelijke Westhoek.](#)

Er wordt jaarlijks minstens een grote tentoonstelling georganiseerd, waar mogelijk in samenwerking met een andere erfgoedactor	Aantal grote tentoonstellingen. Aantal tentoonstellingen i.s.m. andere erfgoedactor	2014-2019
Het stadsarchief ondersteunt op vraag van de verschillende verenigingen en scholen inhoudelijk de uitwerking van erfgoedinitiatieven en ontwikkelt hieromtrent een visie uit.	Aantal ondersteunde initiatieven	2016-2019
Er wordt actief meegewerkt aan een toekomstvisie voor het medegebruik van de kerken		2015-2019
Er worden tentoonstellingen met een duidelijke regionale insteek georganiseerd in de zuidelijke Westhoek, bij voorkeur in samenwerkingsverband	Aantal tentoonstellingen	2015-2019

CREATIEVE COMMUNICATIE

Er wordt op een participatieve en interactieve manier gecommuniceerd met de gebruikers waarbij het stadsarchief de interesse van het publiek voor de geschiedenis van de streek aanwakkert. Deze communicatie wordt op regionale leest uitgebouwd.		
Het gebruik van Facebook wordt verder uitgebouwd	Aantal bezoekers Facebookpagina Positiever imago stadsarchief	2014-2019
Bij nieuwe ontwikkelingen inzake virtuele netwerking, die momenteel nog pril zijn en/of niet te voorspellen, speelt het stadsarchief in op opportuniteiten	Nieuwe accounts op sociale media	2014-2019
Ontwikkelen van mogelijkheden tot virtuele participatie, o.a. crowdsourcing	Crowdsourcingfunctionaliteit op digitale zoekingen	2016-2019
Gebruik nieuwe presentatietechnieken tijdens de tentoonstellingen		2016-2019
VERSPREIDING HISTORISCH ONDERZOEK		
Naar gelang de opportuniteiten organiseert het stadsarchief lezingen en congressen met nieuwe historische inzichten over de geschiedenis van de stad en de streek. Ook het aankoopbeleid van de wetenschappelijke bibliotheek is hierop afgestemd.		
Organisatie van lezingen met regionaal belang	Aantal lezingen Aantal aanwezigen	2014-2019
Organisatie wetenschappelijk congres	Aantal congressen Aantal aanwezigheden	2014-2019
Organisatie boekvoorstellingen met regionaal belang	Aantal boekvoorstellingen Aantal aanwezigen	2014-2019
STIMULEREN HISTORISCH ONDERZOEK		
Het beschikbare wetenschappelijk potentieel wordt ondersteund en gestimuleerd om de resultaten voor een breder publiek open te zetten. De kennis over de geschiedenis van de streek wordt verder gestructureerd.		

Samenwerking met Westhoek vzw wordt verder uitgebouwd	Publicatie Iepernummer	2015, 2017 & 2019
Historisch onderzoek op basis van de beschikbare collectie wordt aangemoedigd en gefaciliteerd door middel van digitalisering	Aantal onderzoeken	2014-2019
Publicatie van wetenschappelijke artikels in historische tijdschriften	Aantal artikels	2014-2019
Opmaak van een interactieve wiki met betrekking tot de geschiedenis van de streek	Aanwezigheid overzicht	2015-2019
EDUCATIEVE WERKING		
Het educatieve aanbod wordt uitgebouwd en gestroomlijnd voor alle archiefbewaarinstellingen voor de zuidelijke Westhoek.		
In kaart brengen van de noden van de archiefbewaarinstellingen en de scholen	Inventaris noden	2015-2016
Uitbouw duidelijke strategie in samenspraak met de scholengemeenschappen	Aanwezigheid visie	2016-2017
Opmaak educatieve pakketten met regionale insteek afgestemd op eindtermen van het onderwijs	Aantal educatieve pakketten	2017-2018
Uitvoering van de educatieve rondleidingen in de verschillende archiefbewaarinstellingen	Aantal rondleidingen	2018-2019
Onderzoek naar mogelijkheid participatieve projecten met het onderwijs	Aanwezigheid advies	2019
NETWERKING EN SAMENWERKING		
HET STADSARCHIEF NEEMT ZIJN VERANTWOORDELIJKHEID OP VOOR DE BREDE ERFGOEDGEMEENSCHAP VAN DE STAD EN DE STREEK WAARIN HET ZICH BEVINDT. HET STIMULEERT PARTICIPATIE EN INTERACTIE VANUIT DEZE GEMEENSCHAP.		
SAMENWERKING MET ACTOREN IN DE MARGE VAN ERFGOED		
Het stadsarchief neemt een regierol op de culturele archiefwerking voor de zuidelijke Westhoek. De aanwezige expertise in de regio wordt verankerd binnen de werking van het stadsarchief.		

Actieve deelname aan de uitwerking van het nieuw stadsmuseum (o.a. ook omschrijven samenwerking en afbakenen kerntaken beide instellingen)	Aantal overlegmomenten	2014-2019
Actieve deelname aan West-Vlaams-Archievenplatform, Stuurgroep Erfgoedinzicht, VVBAD, beoordelingscommissie erfgoedsubsidies provincie West-Vlaanderen	Aantal overlegmomenten	2014-2019
Overleg met het Rijksarchief m.b.t. de meerwaarde van de regionale werking van het stadsarchief voor het Rijksarchief	Aantal overlegmomenten	2014-2019
Oprichting regionaal archief- of erfgoedoverleg i.s.m. CO7	Aantal overlegmomenten	2015-2019
Het stadsarchief ondersteunt de uitbouw van een regionaal netwerk van de heemkundige kringen	Aantal overlegmomenten	2016-2019
Het stadsarchief brengt expertise binnen in de heemkundige kringen voor wat betreft behoud en beheer, onderzoek en publieksbereik	Aantal projecten	2016-2019
VRIJWILLIGERSWERKING		
De vrijwilligers worden ingezet voor verschillende basisfuncties van het archief, van registratie tot behoud en beheer. Samen met de nauwe samenwerking met en coördinatie van Ieper Verbeeldt zorgt dit voor een wijd vertakt netwerk binnen de regionale gemeenschap.		
Opsommen van de toekomstige taken voor vrijwilligers	Takenlijst	2014
De vrijwilligerswerking wordt bestendig en waar mogelijk uitgebreid	Aantal vrijwilligers Aantal oproepen	2014-2019
Opstart van een overleg met vrijwilligers	Aantal overlegmomenten	2015-2019
NAUWE BANDEN MET SOCIO-CULTURELE EN SPORTVERENIGINGEN AANHALEN		
Het stadsarchief haalt de banden met verschillende verenigingen verder aan en beoogt een nog actievere verwervingspolitiek van hun archieven via schenking of bewaargeving.		
De huidige informele en formele contacten met verenigingen worden onderhouden en er worden nieuwe contacten gelegd	Aantal contacten	2014-2019

DEEL 8: GENESE VAN HET BELEIDSPLAN 2014-2019

De opmaak van het beleidsplan van het stadsarchief Ieper lag in het verlengde van twee beleidsvoorbereidende trajecten. Ten eerste het voorbereidend werk voor de invoering van de beleids- en beheerscyclus in 2013. Ten tweede de opmaak van het meerjarenplan 2014-2019 van de stad. In het kader van deze twee opdrachten werkte elke dienst SWOT-analyses, omgevingsanalyses, beleidsdoelstellingen, enz. uit. Deze gegevensverzameling werd gebruikt voor de opmaak van het beleidsplan van het stadsarchief Ieper in het kader van de aanvraag tot regionale indeling als culturele archiefinstelling.

- 2012 februari: opmaak omgevingsanalyse en SWOT in het kader van de invoering beleids- en beheerscyclus in de stad Ieper
- 2012 juni: bepalen strategische beleidsdoelstellingen in het kader van de invoering beleids- en beheerscyclus in de stad Ieper
- 2013 september 12: Kennisname van nieuw cultuur- en subsidiebeleid van de provincie West-Vlaanderen (CC De Spil, Roeselare)
- 2013 november-december: start opmaak ontwerp beleidsplan stadsarchief 2014-2019
- 2013 december 9: Goedkeuring van het meerjarenplan 2014-2019 van de stad Ieper door de gemeenteraad.
- 2013 december 17: Verfijning van het beleidsplan 2014-2019 en lijst erfgoedveld met het archiefteam
- 2014 januari 22: Vergadering met de provinciale dienst voor cultuur met Reinoud Van Acker, Sophie Muylaert en Elien Doesselaere - Overlopen aanvraagprocedure
- 2014 januari 30: Bespreking van het beleidsplan met de regionale archiefverantwoordelijken binnen de zuidelijke Westhoek
- 2014 februari 3: Principiële goedkeuring van het schepencollege betreffende de aanvraag tot regionale indeling
- 2014 februari 6: Bespreking van het beleidsplan met de relevante actoren binnen de stad – cultuurbeleidscoördinator, diensthoofd financiën, conservator stedelijke musea, coördinator In Flanders Fields Museum, bibliothecaris en erfgoedcoördinator CO7.
- 2014 februari 25: Vergadering archiefcommissie – goedkeuring jaarverslag 2013 en beleidsplan 2014-2019.
- 2014 februari 27: Verwerking opmerkingen en finale eindredactie van het beleidsplan 2014-2019
- 2014 maart 3: Voorstelling en goedkeuring van het beleidsplan 2014-2019 door het college van burgemeester en schepenen
- Het beleidsplan wordt uiterlijk tegen 15 maart 2014 ingediend bij de dienst cultuur van de provincie West-Vlaanderen

INHOUDSTAFEL

Woord vooraf.....	2
Deel 1: Onze missie en visie.....	3
Deel 2: Onze organisatie.....	4
1. Historische terugblik.....	4
2. Organisatiestructuur.....	4
3. Onze middelen.....	5
Personeelsmiddelen.....	5
Financiële middelen.....	5
Infrastructuur.....	6
Deel 3: Onze taken.....	7
1. Collectievorming - Verzamelfunctie.....	7
Geschiedenis van onze collectie.....	7
Collectie.....	7
Archieven.....	7
Collecties.....	7
Genealogische bronnen.....	8
Wetenschappelijke bibliotheek.....	8
Schaduwarchief.....	8
Collectievorming.....	8
Overdrachten.....	8
Aankopen.....	8
Schenken en bewaargevingen.....	9
Selectie en waardering.....	9
Collectiemobiliteit.....	9
2. Inventarisatie.....	9
Adlib.....	9
Vubissm@rt.....	10
3. Behoud- en beheerfunctie.....	10
Depotbeleid.....	10
Passieve conservering.....	10
Actieve conservering.....	10
Digitalisering.....	11
Conservatie en Restauratie.....	11
Beveiliging.....	11
Onderhoud.....	11
4. Onderzoeksfunctie.....	11
Publicaties.....	11

Lezingen	12
Studenten	12
Archivistiek.....	12
Samenwerking	13
5. Publieksgerichte functie	13
Leeszaal.....	13
Digitale dienstverlening	13
Tentoonstellingen.....	13
Communicatie en promotie.....	14
6. Samenwerking en netwerking	15
Samenwerking	15
Netwerking	15
Deel 4: Onze werkomgeving	17
1. Zuidelijke Westhoek	17
Geschiedenis.....	17
Bestuurlijk en geografisch.....	17
Bevolking.....	18
Sociaal-economisch bekeken.....	18
2. Cultuurgemeenschap.....	18
Lokaal cultuurbeleid	18
Infrastructuur en logistiek	19
Het culturele aanbod	19
Verenigingen.....	20
3. Erfgoedgemeenschap	20
Cultureel erfgoedconvenant.....	21
Professionele musea en archieven	21
Erfgoedverenigingen.....	22
De Provincie West-Vlaanderen.....	22
4. Archiefgebruikers.....	23
5. Regionale positionering van het stadsarchief	24
Regionaal genealogisch centrum.....	25
Regionaal historisch centrum	25
Vestingbouwkunde	25
Grens.....	25
Rechtsgeschiedenis	25
Regionaal Archiefdepot	26
Werkingsgebied	26
Ancien régime	26

Hedendaagse periode (19 ^{de} -20 ^{ste} eeuw)	27
6. Positionering van het stadsarchief in Vlaanderen	27
Deel 5: Onze werking doorgelicht.....	28
Regionaal erfgoedveld en erfgoedbeleid	28
Stadsarchief	29
Beleidsuitdagingen stadsarchief.....	33
Investeer	33
Verdedig.....	34
Beslis	34
Beheers de schade	35
Clustering van prioritaire doelstellingen	35
Deel 6: Onze verwachtingen	37
Deel 7: Ons meerjarenplan	38
Deel 8: Genese van het beleidsplan 2014-2019	47
Inhoudstafel.....	48